

RAHEVA

Esimene Eesti teatri-, kunst-, kirjanduse- ja spordiajakiri

„Näitelawa“

ilmub kord nädalas — igal reedel

19. veebruarist see aasta uuel toimetusel II aastakäiku alates, paljude piltidega, mis teatri- ja kunstilmasse puutuvad, ilustatult. Kaantejoonisid kunstnik Polandi poolt. — Käesolevaks aastaks on paljud tähtsamad kunstnikud, näite- ja ilukirjanikud ning õpetlased oma kaastööd lubanud.

„Näitelawa“ juhtkirjad puudutavad teatriolusid, toovad ülewaatlikka arwustusi ja mitmesuguseid kunstiharusid käsitawaid teaduslikka töösid ning referatsisid.

„Näitelawa“ kroonikaosa sisaldab teateid ja kirjeldusi kogu ilma teatrite tegewusest ja eluludest, kulturalistest sihtidest jne. Siin ilmutatakse tähtsamate näitetegelaste, kunstnikkude ja kirjanikkude elulood, nende püüded ja kunstikaswatusline tegewus.

„Näitelawa“ jutuosas awaldatakse kõigeti kunstinõudeid täitwaid töösid näitelawa elust, pilkenaljasiid jne. Esimese numbriga hakkab Saksa kirjaniku Wolters'i roman „Nende carrière“ ilmuma.

„Näitelawa“ divertissement toob ilulugemiseks sündsaid luuletusi, traagikalisi ja koomikalisi monologisid ja etteasteid.

„Näitelawa“ tahab oma lugejaid täieliku teatri-ajalooga, tema algusest kuni praeguni, olewa ajani tutvustada, teatri tulewikuaateid ja kaswatuslist tähtsust kultuuratöös silmas pidades, rahwast näitekunsti lugupidamisele wiia.

Et maal olewatele seltsidele ja asjaarmastajatele näidendisi kättesaadawaks teha, annab

„Näitelawa“ 1910. aastal 3 suuremat (3—5-waatuslist) meie olude kohast kurb- ja naljamängu era raamatuna (mitte üksikute lehtedena) oma tellijatele hinnata kaasa. Kergenduseks on täielik regis-seseseade, märkuste ja kostüümide kirjeldus ning iseloomude seletus. Kaasaantawatest näidenditest ilmuwad esmalt: Heijermans'i „Seitsmes käsk“, Voss'i „Süüdi“, Walter-Steini „Preili doktor“, Max Halbe „Noorus“, Wied'i „2x2=3“, Minna Canti „Anna-Liisa“, A. Dinter'i „Salakaubawedajad“ ja m. t.

Spordiosakonnas on kaastöölisteks Lurich, Aberg ja teised.

Tellimise hind:

aastas	postiga 5 rbl.	— kop.	postita 4 rbl.	60 kop.
1/2 aastas	3	—	2	30
1/4 aastas	1	60	1	40
1 kuu peale	—	55	—	45

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	30 rbl.	1/1 lehekülge	8 rbl.
1/2	15	1/3	4

Lehe eesotsas poole kallimad.

Aasta, poole aasta ja kuuaja kuulutuste hind kokkuleppimise teel odawam.

Uksik nummer 13 kop. Adressi muutmise 20 kop.

Proowinummer saadetakse rekopikalise margi eest tellijale kätte.

Adr.: liht ja rahakirjadele: rop. Ревель, редакция журнала „Näitelawa“

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad: Paul Pinna ja Theodor Altermann.

Toimetus ja talitus on Ehrenpreisi trükikojas, Rüütli uul. № 11.

☞ Koiki endisel toimetusel ilmunud näitemängusid ühes trükilubadega võib toimetusest saada. ☞

„Näitelawa“ peale wõtawad tellimisi ja kuulufusi peale toimetuse wastu ja sealsamas müüdakse ka üksikuid numbreid:

Tallinnas: Ploompuu raam.-kaupl.

- E. Kooliõp.
- A. Uferi
- Pettai
- Enkelbergi
- Jaamull
- Schneideri
- Hiltza
- G. Tuiski
- Waldmanni
- G. Müllersdorfi
- K. Luksepa

Tartus: Kaarna raamatukauplus.

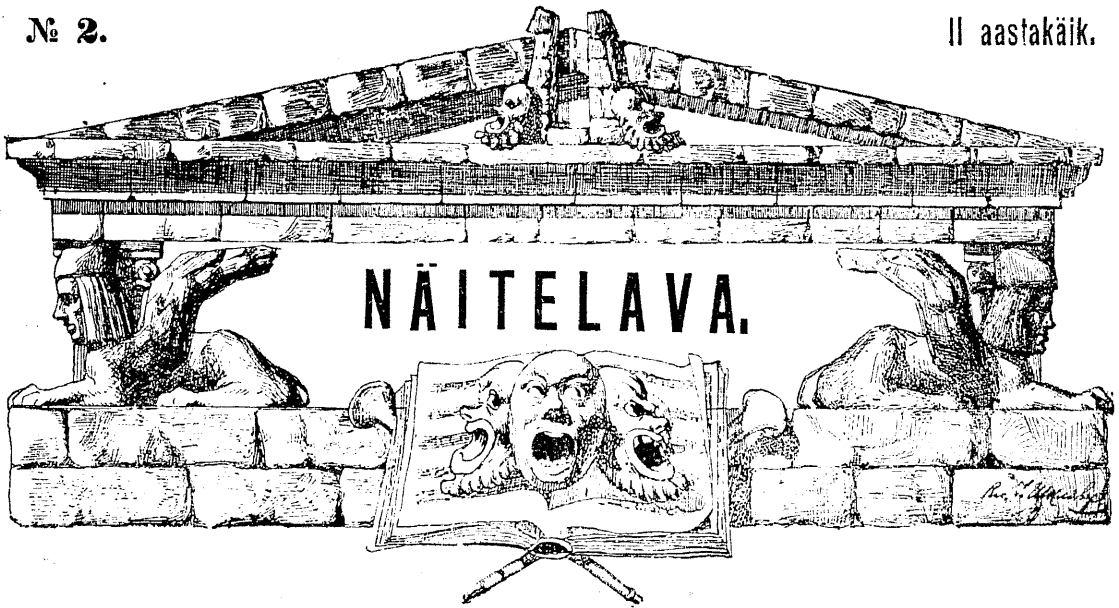
- Wiljandis: Leokese
- Reewitsa
- Wõrus: Paju
- Karlsoni
- Rakweres: N. Erna
- Walgas: Karlsoni
- Kuresaares: Liwa
- Mõisakülas: Luiki
- Pärnus: Kängi

Haapsalus: Koppeli

- Narwas: Raha
- Peterburis: Köddari raam.-kaupl., Мещанская 22.
- Riiseli raam.-kaupl., Офендерштр. 5.

Kroonlinna: Wõlto raam.-kaupl., Большая, Екатеринбургская 5.

Moskwas: Lätte raam.-kaupl., Царский, ул. Копылова в Мещанском пер. Большая Морская, ул. 2.

Sisu: Eesti näitekirjandus. — Parteiliked waated kunsti peale. — "Arthur Dinteri „Salakaubawedajad". — Rostand'i „Cantecler". — W. F. Kommissarshewskaja ♯. — Arthur Schnitzleri „Armumäng" Eesti näitelawal. — Divertissement — Nälg — Roman „Nende karjera". — Ülewaade. — Toimetusele saadetud raamatud.

Teatrite
Fotograaf
Avalikk
Raamatukog

Eesti näitekirjandus.

Üks meie põlewamateft teatrikülmustest on kahtlemata Eesti näitekirjandus! Meil on juba elukutseline teater Tallinnas ja Tartus, elukutselised näitlejad, aga nende 4 aasta jookjul ei ole, peale hr. Rikbergi „Tuulte pöörises“, hr. Mändmetsa „Ema“ ja „Neli päewa“, Eesti algupäralised näitemängud meie näitelawadel aset leidnud. Hr. B. Anto on mõned algupäralised näitemängud kirjutanud, üks nendest on Tallinna Eesti teatris ette kantud, kuna tema järgmised tööd Lutheri rahwamajas asjaarmastajate poolt mängiti, kellede ettekanne muidugi kaugeltki seda mõju ei suuda avaldada, mis meie elukutseline näitelawa. Aga mis parata, meie elukutselisel näitelawal ei olnud võimalust rahwast nende toodetega tutvustada. Süüdi selles ei ole näitlejad ega teatriwalitsus; süüdi on selles lihtsalt meie uinutawad olud ja see stereotüpline ütetus: „oh, ega's meie Eestis algupäralist näitemängu ei saa!“ — Ja selle tagajärg on see, et ükski Eesti algupäralise näitemängu õhtule ei tule. Ei ole huwituft asja vastu! Huwitus puudub, puudub rahwa osawõtmine ja lõpuks jääb ainult pünlük tundmus rindu, et tühjale saalile mängiti Eesti algupäralist näitemängu. Siiski usun ma, et see wiga ennaft kudagi parandada laheb. Abinõu on lihtne — tarwis asjale suuremat huwituft õhutada, Eesti näitekirjanduse beaks waja propagandat teha. Nagu propaganda parteide wõitlust elustab, nii elustaks ja ärataks propaganda rahwast ja juhiks rahwa tähelepanemist Eesti algupäraliste näitemängude peale. Algust Eesti tööde propagandaks tegi Tartu, ja sellel oliwad head tagajärjed. Igal juhtumisel leiti „Tuulte pöörises“ paljugi head, ta krooniti aubinnaga ja praegu on „Tuulte pöörises“ tugewal alusel. Seda enam, et „Wanemuise“ jubel hr. K. Menningil see võimalus oli, nimetatud näitemägu bea muljendiga ette kanda; selleks ei aidanud mitte ükski näitlejad, waid ka „Wanemuise“ awar ja tehnika poolest rikas näitelawa paljugi kaasa. Siis aitasiwad ka pikemad arwustused tükile teatud huwituft luua, sest ma ei teagi näitemängu, mis nii rohkeste ajakirjanduse poolt läbi sõeluti, kui sel ajal „Tuulte pöörises“. See kõik kokku on näitemängu vastu rahwa huwituft tõstnud. Ja selles mõttes peaks ka edasi töötama. Rõudas wõime meie Eesti teatrikunstist kõneleda, kuna meie ainult wäljamaa repertoiri külles ripume? Õeldakse teiselt poolt, et teist sarnast näitemängu ei ole, mida aubinnaga wõidak kroonida. Pole ka tarwis aubinda. Aga antagu võimalust algupäralist tööd näitelawal ette tuua. Mitte nii lihtsalt ette tuua, et täna mängitakse hr. X-i algupäraline näitemäng, ja sellega on lõpp. Ei, tarwis tubinat sisse panna. Kui ta wä-

begi kõlblik on — propagandat teha. Wigasid näidata, kirjanikule võimalust pakkuda oma vaimutööd parandada. Üleüldise arwustuse alla tuua. Ja kõige kobasem propaganda selleks on algupäraliste näitemängude aubinnawõistlus! „Estonia“ kuulutas kewadel 1909. aastal sarnase aubinnawõistluse. Komisjon oli koos, ja ligi 50 algupäralise töö hulgaft ei leitud ühtegi, mis ka kolmanda aubinna wääriline oleks wõinud olla. Jutt olla ainult mõnedest üksikutest olnud, teised ei kõlbanud üleüldse, et neid arwustuse alla oleks wõetud. Seda usun ma küll. Sest meil Eestis leidub näitekirjanikka, kes ka 16=waatuslise näitemängu eest tagasi ei pörka. Olen ka nõus, et enam jagu sissepaadetud näitemängudeft ei kõlba. Aga leidusiwad ometi mõned näitemängud, nagu mulle komisjoni liikmed rääkisiwad, mis juba arwustuse alla wõeti! Isegi seda teadsiwad komisjoni liikmed tõendada, et seekord olla nagu wähe edu asjas määrgata. Sest esimesel aubinnawõistlusel olnud kõlbmata materjali palju rohkem. Nii siis, edu oli ometi wähegi määrgata! Aga mis saatus neid wähefeidki tabas, on teadmata, sest komisjon ei awaldanud ajalehtedes mingisugust lähemat kirjeldust — mingisuguseid otstusi, mis aubinnawõistjad järelejäanud näitemängude kohta tegiwad, kuigi nad aubinnawääriliseks ühtegi neift ei pidanud. Ja see oleks huwitaw teada olnud. Sest juba komisjoni soowituse järele oleks ka teatriwalitus wäljawalitud toode näitelawale seadnud, siis oleks näitemäng arwustuse alla sattunud, ja pealtwaatajad oleksiwad huwitusega waatama läinud; mis wõiwad meile Eesti näitekirjanikud pakkuda. Ja teatud propaganda olekski tehtud. Küsitakse, mis oleme meie sellega wõitnud, et tükile propagandat tegime, mis mitte täieliku kunsti kõrgusel ei seija? Meie otstime! Üks ei kõlba, teine ei kõlba — kolmas kõlbab! Juhtub ju sagedaste, et meie ka wäljamaa kirjanduseft tüki wõtame, mis meil Eestis hülgawalt läbi kukub! Kus on kunsti kõrgusepunkt ehk kes on kunstnikkudeft ilmeksimata. Kui teised rahwused kunstile juba uusi teefid otstiwad, siis wõime ka meie endile ühe algupäralise näitemängu otstida. Ja kui meie otstimises endid ka petame, aga meil on see iseteadwus, et heaks ettewõtteks ja tahtmiseks on ka tegelikult sammusid astunud! Sellepärast minu wiisakas ettepanek: et „Estonia“ minewal aastal aubindade jaoks määratud raha wälja ei andnud, siis wõiks „Estonia“ selts veel kord sarnase algupäraliste näitemängude wõistluse wälja kuulutada. Sest tahtmine oli mõlemal poolel hea: „Eesti teater“ tahtis talwefe hooaja algupäralise näitemänguga alata, komisjon otstis tükki — ei leidnud, k a h j u k s ! Ja konkurssist otawõtjaid leidus ka palju. Nii siis, tahtmine oli hea. Katsume veel kord! Üleüldisele Eesti teatri tegewusele see kahju ei too, ennem kasu. Huwitus tõuseb!

Parteilikud waated kunsti peale.

Üheks suuremaks takistajaks kunsti edendamises tuleb meie juures puudulikust kunstitundmisest wäljakaswanud parteilikku waadet tunnistada.

Ka teiste rahwaste juures on majanduslise liikumise ja klassiwõitluse mühisewad laened üle kunstiwälja tormata ja kunstimõistele oma isesugust kisedawat wärwi ning terawat kuju anda katsumud, kuid seal seisawad tuhandeaastased hüglasambad veel küllalt kindlaste, et kunstipõlde kõige pealetungiwa rämpsu ja kõntsa eest, mida kewadene jääminek enesega ühes toob, puhtana hoida. Meie juures on need laened ka nii paljude rinnas wirwenduse elule kutsunud, mis midagi klassiwõitluse sarnast, muidugi *en*

miniature, aimata lafeb; kuid selle wirwenduse tagajärjed mõjuwad seda halwemine meie kunsti edendamise peale, et meil veel oma kindlakujulist kunstimõistet ei ole.

Iseäranis selgeste tuliwad parteilikud arwamised kunsti, peaasjalikult aga tulewase draama kohta, läinud aastal ärapeetud teatri-otstijuse asutamise koosolekul kuuldawale, ja nende arwamistega tuleb wististe ka seda nähtust seletada, et laiemad töölisteringkonnad teatri-otstijuseft otse plaanikindlalt eemale hoiawad. Komistamisekiwiks on siin sibilikkus — tendents. Ühelt kui teiselt poolt kardetakse tulewases teatris waenuliku tendentsi maksuwuselepääsemist ja see kirtus teeb wahekorra terawaks. Tähendatud arwamiste kokkupõrkamine, mis uue teatri ehituse

kohta halwawalt mõjuda wõib, annab küllalt põhjust selle küsimuse juures peatada.

Kui ühed kinnitawad, et „kunst kunsti pärast“ juft tõine kunst ongi, siis waidlewad teised sellele wastu, tõendades, et kunst alles siis täiewäärtuslikeks saab, kui ta seltskonna teenistuses seisab ja selle huwide eest wälja astub. Need kaks arwamist on juba kaua teine teisele wastu seisnud, olgu küll, et esimene nendest wiimasel ajal — ka meie juures — rohkem poolehoidmist hakkab leidma.

Kumb arwamine on siis enam põhjendatud ja õigem?

Et selles asjas wähegi selgusele jõuda, katsukjime lühedalt küsimuste peale wastata: mis on kunst? ja mis on õieti tema otstarbe?

Iga inimese hinges annab ennaft loomisetung suuremal ehk wähemal mõõdul tunda; see loomisejõu tegewus, mis ennaft looduse järeleaimamises ja selle idealiseerimises awaldata, ongi kunst. Raks alprintsiipi — järeleaimamine ja idealiseerimine — on kunstis juba wanade greeklaste ajast saadik lahutamataft makswaks tunnistatud ja nende peale põhjenedawad kõik kunstid, mis meil üleüldse olemas. Looduse järeleaimamine ükski (naturalistilise woolu kaldumus) ei ole weel kunst; isegi päewapiltnik, keda igatabes kunstnikkude hulka lugeda ei saa, walib üleswõetawale pildile kohase walgustuse, mis loodusepildi üleüldise tooniga harmonialises kokkukõlas selle ilu tõstab, täiendab, lühedalt — ta idealiseerib. Idealiseerimise läbi toob kunstnik oma loomisejõu iseläadilise ilu mõiste ja warjatud hingeihad nähtawale.

Kunsti otstarbe määrab aga tarwidus oma loomisetungi kunstitegewuse läbi rahustada ja tööle oma hinge sisse puhuda kindlaste ära; teist kõrwalist otstarbet kunst ei tunne. Kui ka wäga tihti ülendawat mõju, mis kunstil meie tunnete peale on, loomisetöö otstarbeks nimetatakse, siis wabetatakse siin lihtsa eksituse pärast tagajärg otstarbega ära.

Nagu öeldud, kunst on puhta loomisejõu produkt — tema otstarbe peitub temas enefes; sellega on kõik ühiskondlised ja teised kasupüüded kunstile ainult kaela sunnitud, on wägiwaldselt, nagu salakaup, kunstiwalda toodud. Nõnda palju kunstimõiste kohta üleüldse.

Eespool toodud harutuste priisma läbi draamakunsti peale waadates peame kindlaste tunnistama, et ka siin sibilikkusel ruumi ei ole, sest sellel puudub loomulik põhjendus ja alus. Kunstnik loob loo-

duft järele aimates uue ilma — loob uued inimesed ja täiendab ning lõpetab nendes looduse ilu . . . Ta wõib oma tööde tarwis aineid wõtta, kust ta iial tahab, — selleks on tal täielik wabadus — kui aga temast loodud kujud kõige pealt elawad inimesed on, kõigi igaweste kestwate inimlikkude kannatustega, hingewaludega, headega ja wigadega — siis saame meie nendest aru ja kannatame, nendega ühes. Kõik muu, nagu ümbrus, aeg, seltskond, waimlise edene- mise aste jne., on ajutine ja möödaminew, on ükski raamiks pildile — ainult riieteks kunstniku poolt loodud kujudele.

Kui meie suuremate geniuste eeskujud tähele paneme, siis leiame, et nende töödes midagi sibilikku ei ole. Näitelawa ei ole sibilikkude ja üksikute kildkondade kasupoliitika ajamise koht — selleks olgu erikirjandus ja sellekohased kibutuskõned; ta ei ole ka mitte teadusliste küsimuste harutamise tarwis — selleks olgu teaduseasutused oma õpetoolidega. Näitelawa olgu püha paik, kus saksa ja sandi, pahempoolse ja parempoolse piisarad meis ühetaoliselt kaastundmust ja walu äratawad.

Siinkohal tahaks ehk mõni tähendada, et Shakespeare, Goethe, Schiller, Ibsen ja teised oma töödes wäga tihti mõtteteaduslisi küsimusi on käsitanud, mis midagi nagu sibilikku aimata lasewad. Tõsi küll, et see nii paistab, aga ei tohi unustada, et meil nendes töödes tüüpustega tegemist on, kes harilikku- dest inimestest palju kõrgemal seisawad ja kelle waimelus mõtteteadusline element loomulik ja arusaadaw on. Hamleti suus, näituseks, ei kõla filosoferimine mitte wõdrastawalt, sest küsimuse küljes, mille ümber tema mõistus keerleb, ripub tema olemise siisu ja mõte. Kunstnikule on nimelt see tähtis, et need küsimused inimest hingeliselt walustate puudutawad, temas sifemist wõitlust äratawad ja hinges kannatuste tormi wallale päästawad.

Kui sellelt seisukohalt tulewase Eesti teatri ehitamise ja tema edaspidise tegewuse peale waadata, siis tohiks meil ainult üks soov südames ajel leida: et temast õige kunstikoda saaks. Õige kunstikoda on aga see, mis ainult puhta ilutunde templiks tahaks olla ja mis ühelegi tendentsile — olgu see proletariadi ehk kodanlaste kasuks — ulualust ei anna. Uus kunstiajutus olgu erapooletu maa, kus waenulikud kildkonnad, parteitülisid unustades, sõbralikult käsi- käes kunstilõbu wõikswad maitsta. —

B. A—o.

Artur Dinteri „Salakaubawedajad”.

Artur Dinteri „Salakaubawedajad“ kanti 17. weebr. s. a. „Estonias“ esimest korda ette. Kirjanik nimetab oma tööd komöödiaks, mitte luftmänguks, ja seda täieste õigusega, sest töö omandab küllalt komöödia väärtusliku sisemise inimese elunõrkuse ja viib ühe toodega mitu iseseisvat, eraldi, ilma ühenduseta olevat tegewust näitemängust läbi. A. W. Schlegel ütleb: „Komöödia luuletaja annab meile elust kujud, nagu nad on, ilma et neid ilustada püüaks: kõigi nõrkustega, wigade ja kurjusega, kuna tragöödia rohkem üleinimlikkusesse läheb ja näidata kahtub, kudas inimesed olema peaksiwad. Kõik, mis aus, suur, püha, kõlblik inimise loomuses on, nõuab tõsist kujutuse alust, et aga komöödia seda silmas ei pea, muutub ta täieste tragöödia wastandiks: weidraks. Klassikaline luftmäng läheneb rohkem tragöödiale, eraldab ennaist ainult selles, et rabustawalt, rõõmsalt, rõõmu, lusti äratawalt lõpeb, kuna tragöödia ise kurwa, liigutawa meeleolu järele jätab.“

Mis leiame meie Dinteri „Salakaubawedajates“? Et kõik osalised, nii episoodilised, kui nad ka on, ülema nimetatud mõttes komöödialisele alusele jääwad. Iga osa on siin iseseisaw tüüp ja tüki tehnikalisele käigule tarwilik. Imestustäratawa osawusega on ta neid mitmekeeliseid inimesi nende nõrkustega terweks koguks kokku püüdnud ja kimmeli peremehe ümber keerlema panna suutnud.

Kimmeli peremees ja ta wõrastemaja on meile wärwiliseks weidraks prilliks, mille läbi meie praeguse aja olusid kõlblikelt, majanduslikelt ja poliitikalikelt silmitseda wõime, mis meie igapäewases elus tuimaksjäänud mõtlemist wärskendada kahtub ja sellega meie tähelepanemist ikka ja uueste elu ja ümbruse peale juhib, meile enestele meie nõrkuse meelde tuletab. Selle juures ei tähenda see midagi, et mängu koht Elsas, Prantsuse-Saksa piiri peal on. Wäikese nime ja olude muudatuse läbi wõiks seda tükki peaaegu igal pool oludekohaseks teha. Üksikud osad ei ole mitte ainult isiklikud, waid esitawad täieste tundmuste, mõistete, olude kogusid, ühiselulisi klassiwahelisi kihtisid.

Kohalik arwustus leidis aga „Salakaubawedajad“ luftmängu olevat ja püüdis tüki kunstilise wäärtuse mõõdupuuks Gogoli „Kewidenti“ wõtta, kusjuures ta otsusele tuli, et Dinteri töö ainult pealiskaudselt, wäliselt „Kewidendile“ läheneda, kuna ta aga sisemiselt kunstiliselt kaugele maha jääda. Tüki peamineks peetakse salakaubawedajate riskeeriwast elust ja nende kawalusest tekkinud keerulist pilti. Otsitakse üleilgseid efektsid ja liialdusi. — Ei, nähtawale tulew keeruline pilt tekitab olust ja ümbrusest. Salakaubawedamise enesega ei ole siin mitte tegemist, waid see on niisama episood, nagu naistekodutohterdamine, mille läbi Zipsel õue peab jooksuma. Ennemine läheneks ta sisemise ehituse poolest „Kobranahka kasukale“, kui meie proua Wolff kimmeli muudaksime. Kas ei paista meile rohkem despotiline ametnikkude ülewõimu tarwitamise tahtmine silma, mille läbi kõige rahulikum kodanik „kurjategijaks wõib saada“, nagu Sperber seda walgustab; kas ei ole ta uueks tõendusks, kudas üleloomuline distsiplin kuritegu kaine mõtlemise ja õiguse vastu on. Ei tarwita meie „Kewidendist“ näitust otsida. „Köpenicki pealiku“ lugu on sedasama reaalest näidanud: „Kudas wana kingleppasell ülema mundris Köpenicki linnapea ühes kasjameistriga wangi laskis wõtta ja siis rahaga minema läks.“

Kui meie Dinteri tüki tutvustusi otsime, siis ei jarnane temas mitte ainult üks osa Sperber-Blestokowile, waid meie leiame iseloomu, kui ka kujututtwaid teisi osasid kuulsatest tükkidest tema „Salakaubawedajates“ nagu kokku tulnud olevat.

Kimmel on kuulsa Heinrich von Kleisti waletaja ja petja lombak külakohtunik Adam (der zerbrochene Krug, katkiläänud kruus) ja wõiksid ka teised wäiksemad osad Kimmeli perekonnast Salome, Kathele, Schang jne., sellestamast tüki omale aluse saanud olla.

Maksunõunik Dimppe on Gerhart Hauptmanni Wehrhahn „Kobranahka kasuka“ Sellele, kellel „Kewident“ tundmata, wõiks „Kobranahka kasukas“ niisama wõrdlewaks aluseks saada.

Grimmig on Gasta Raederi wangiwaht Strambach „Robert ja Bertramist“.

Ka teistele wäikestele osadele wõikjime jarnadust teistest tükkidest leida.

Mitte ainult osad ei jarnane teistele osadele, waid ka sisemises mängus üksikud etteasted.

Saladuse wäljameelitamise etteaste esimeses waatuses Rimmeli ja Grimmigi wabel tuletab G. E. Lesfingi „Minna von Bornbelmi“ teenri Justi ja peremehe etteastet meelde ja jätab mõtte järele, nagu olekski Dinter näitelawalifelt Minna v. Bornbelmi kõrtsituba tarwitama bakanud.

Ruft Dinter oma „Salakaubawedajatele“ motiwid on wõtnud, ei ole tähtis, peaaqi on, et tema oma osajid wäga huwitawawalt mõistab tarwitada ja waatajaid põnewuses hoida. Tükk ei omanda mitte ühte filmapilku, kus ta igawaks wõiks minna. Kõige tähtsam hea, mis meile selle tüki juures filma peaks paiftma, on see, et ettetulewad inimesed paljalt sõnu ei kõnele, waid elawad. Meie naerame jiin tuumakalt ja ei ole meie naer mitte ainult õletuli.

Wiist on ka sellepärast Elfasjis teatrite aubinnakobus Mühlhausenis Artur Dinterile „Salakaubawedajate“ eest esimese aubinna andnud. Tükk kirjutati 1903 Elfasji kodukirjanduse toimekonna poolt wäljakoolutatud wõistluse puhuks.

Kirjanik on Elfasjist pärit ja 1876. a. Mühlhausenis sündinud. Tema isa, kes tolliametnik oli, pidi õige jagedaste oma elukohata muutma, ja nii puutus ta poiskiifena juba rahwaga kokku ja õppis warakult kodumaa elu ja inimesi tundma. Nooreea mälestustest ja üksikuteest Elfasjis juhtunud salakaubawedajate-lugudest on ta oma tööle iseloomud ja tegewuse wõtnud. — Peale gümnaasiumi lõpetamist läks ta efiteks inspe-neriks õppima, astus aga pärast mõtteteaduse ja looduseuurimise ainetes juurde. Peale ülikooli lõpetamist oli ta Strafsburi ülikooli keemiainstituudis assistent. Sealt kutsuti ta ülem-kooliõpetajaks Konstantinopoli, Saksa kooli peale. Selle koha peal oli ta ainult lühikene aeg ja pühendas ennaft wiimaks kirjandusele. Wõttis pikad reisiid Europas kui kirjasaatja ette. — Kirjandusliised huwid ja luuletööd tutwustasiwad teda näitelawaga ja draamaga ja wiisiwad teda näitemängule lähemale. Ta waliti Thanni „Elfasji“ teatri ar-tiifliifeks juhatajaks ja näitejuhiks.

Nelja aasta eest kutsuti ta Rostocki linnateatri juhatajaks ja on seal tegew.

„Salakaubawedajad“ on tema esimene töö. Kirjanduse põllul sai ta juba kabeksjateiiftkümneaastajelt tuttawaks oma romaniga: „Nooruse tungid“ („Jugenddränge“).

Et „Näitelawa“ „Salakaubawedajad“ kaasandena lugejatele ühes annab, anname nüüd jiin ainult lühikefe siifutlewaate:

Rimmel on wõerastemajaperemees ühes wäikses Saksa-Prantsuse piirikülas Vogesi mägestikus. Tema ilus tütar armastab waest talupoisji, kes aufameelne ifamaalane on. Rimmeli nadu Salome, 42. a. w., armastab ühe piiriwahli Grimmigit ja loodab, et see ta wiiteiiftkümne tubande kaasawaraga ära wõtab. Rimmel on mõlemate ühenduste wastu, seji ta kardab, et tema äriajamine salakaubaga ilmfiiks wõiks tulla, kui niifuguse mehed majasje sattuwad.

Abikohtunik Schlein tabab külawanemaks jaada, Rimmel teeb tema wastu kibutusetööd, ja Schlein kukub läbi.

Schlein teab, et Rimmel salakaubaga äri ajab, ja kaebab wiha ning kättemaksmise pärast Rimmeli peale. Maja läbiõffimise juures ei leita midagi ja tunnistajate puudusel mõistetakse kaebtus tühjaks. Uued walimised on jälle tulemas.

Schlein kui rikas mees tuleb oma tõlplase pojaga Rimmeli juure kosja, et sellega Rimmelit oma poole wõita. Rimmel wiskab aga kofilased wälja. Nüüd on Schlein uueste jalul, ja tabab, maksku mis makjab, Rimmelit kahjutaks teha. Rimmelil ei ole aga midagi karta, seft ta ajab oma asja wäga ettewaattlikult. On ennaft ametnikkude ringkonnas auifaks ja lugupeetud meheks suutnud teha. Temal on terwes külas kõige juurem riigilipp, kõrtsitoas ripub temal keisripilt, ta on sõjafeltji liige. Tolli ülemkontrolör Biedermann, wäga delikat, ofjekohene herra, on uskuma bakanud, et Rimmel terwes külas kõige truumfi ja aufam riigikodanik on, ja soowitab teda tollimaksju wastuwõtija abiks määrata. Selsamal ajal jõuab tolliwalifufusesse teadaand-mine, et 10.000 frangi eest taskukellaifid teel üle piiri tulemas olla. Ületoojaks on François Sperber, keda salaringkirjaga taga offitakse. Kahjuks ei ole ringkirjas mingit ifiklikku tundemärki; ainuke aji, millega midagi peale wõib hakata, on sinine weft. Piiri wahid on hoolsalt walwamas ja sellepärast on wõimata Sperberil wahtide keskelt läbi tungida. Kolm pñewa on ta juba oma kahe feltimehega metfas salapeiduurkas redus. Ainuke nali, mida ta ära juudab teha, on, et ta kahe feltimehega ratsapiiriwahi Grimmigi pehme koha läbi wemmeldab, kui see wahi peal olles magama on jäänud. Kui Grimmig kifendama hakkab, to-

piwad nad tema suu samblaid täis, ja seowad ta lõpuks puu külge, kuft teda teisel hommikul tuttaw talu-meese lahti päästab.

Ametlikus teadaandmises kirjeldab Grimmig ennaft kui kangelaft, kes 6-mehelise salakaubawedajate salga wastu mehifelt on wõidelnud, ja saab kohaliku kõige ülema ametniku, maksjunõuniku Dimppe, käest ka tubliste kiita.

Sperber on ülikooliharidusega 26-aastane noormees, arwatawaste mõnest aristokratilifelt juguwõsift, on reifinud, ilma näinud ja näitlejaks olnud. Kolme aasta eest oli ta Rimmeli salakaubawedajate salga juht, rohkem: oma wallatu tuju ja üleemeelsuse rahustufeks kui äriajamise pärast. Wabepeal oli ta mõned aastad kadunud ja, nagu pärast teada saame, Afrikas Prantsuse wõeraste legionis. Nüüd on ta kodumaale tulnud ja tabab karja noorimehi wõeraste legioni jaoks kokku ajada ja Afrikasse wiia. — Sel puhul lubab ta ka salakaubawedajale Chossepot'le taskukellad üle piiri muretsfeda. Tee on temal tuttaw. Rimmeli wõerastemaja on piiri ääres kalju serwa all, nii et nõõriga metsaft labedaste wõõrastemaja katufele pääseb. Katufelt wiib tee läbi suure korstna leiwaabju. Sperber on parajaste ilma teadmata leiwaabjus ja kuuleb, kudas tolliametnikud Dimppe ja Biedermann tema kinniwõtmise üle nõu peawad, ja et nad ühte noort walitsufenõunikki v. Meyerit rewideerimisele ootawad.

Kui ametnikud ära lähewad, tuleb Sperber abjuft wälja, wabetab oma riided ühe wõõrastemajas wiibiwa külalife omadega ära ja ilmub pärast tolliametnikkude konferentsile kui uus walitsufenõunik v Meyer. Laidab karedalt maksjunõuniku Dimppe teguwifsi, et ta rahwaga toorelt ümber käib, teeb Grimmigi wale ilmsiks, kinnitab ülenkontrolõri Biedermanni poolt kandidadiks ettepanud Rimmeli tollimaksu wastuwõtja abiks, manitseb kõiki ametnikka hoofsale ja walwsale teenistufele ja labkub siis konferentsilt, ametnikkudele head nägemift soowides.

Wabepeal tegi Sperber juba Chossepot ja Rimmeliga kindlaks, et nad taskukellad õõsel kell kaksteistkümmend Rimmeli keldrisse toowad, kuft siis kerge waewaga neid wõimalik on edasi toimetada. Parajaste, kui nad õõsel tööl on, ilmub Schleim ukse taba ja nõuab sifselaskmift. Rimmel ei lasse aga Schleimi mitte sisse, mille peale see piiriwahiifid kufsuma läheb. Tagant kruwib aga Sperber profesfor Zippeli reifjikhwri hinged lahti, peidab taskukellad sinna ära ja põgeneb Chossepot'ga läbi korstna metsa. Schleim on juba jällegi ukse taga. Uue müra peale läheb maksjunõunik Dimppe awama. Schleim nõuab, et filmapilk keldri läbiotfimine ette wõetaks, mis ka sünnib. Aga ei leita midagi. Schleim näeb kõrtfitoas reifjikhwrit ja nõuab, et ka kohwrit rewideeritaks. Kära ja müra peale ärkab wäsinud üliõpilane üles ja leiab, et tema riided ümber on wabetatud, tõmmab siiski wõõrad riided selga ja tuleb alla, kuft maksjunõunik Dimppe ja piiriwahiid ta ilma suurema jututa kui kabtluse all olewa Sperberi kinni wõtawad, ja et ta kifendama hakkab, topib Grimmig oma ninatubakafe taskurätiku Nullile suhu — tasuks sammalde eest, mida Sperber temale suhu topis, kui ta peksmise ajal kifendas. Schleim tabab selgeks teha, et see Sperber ei ole, aga Dimppe käratub: tema teada seda paremine. Äwardab Schleimi diktatuiparagrafidega. Schleim peab wangi külawanegimajasse wiima.

Profesforiproua ja profesfor kufjutakse alla kohwrit lahti tegema. Seal ilmub jällegi Sperber kui walitsufenõunik ja määrab, et kohwer aresti alla pandaks, seft õõ ajal ei tobi inimeste õõrabu rikkuda.

Grimmig peab ukse ees wahiid pidama, et ükski inimene kuni hommiku kella seitsmeni sisse ega wälja ei pease. Rimmeli hoole alla onnab eba v. Meyer reifjikhwri ja loodab, et Rimmel oma uues ametis nõnda toimetama saab, nagu see temale meele järele on. Mindakse magama.

Hommikul kella seitsme ajal on kohwri rewideerimine ja ei leita muidugi mõista mitte midagi. Tuleb teade, et uus walitsufenõunik wangiid lahti oli lastnud ja Dimppe toreda rahahobusega piiri poole sõitnud. Dimppe on selle üle wäga wihane. Schang, kes Schleimi kabtlustuse peale kinni wõeti, tõttab nüüd Rimmeli tütre juurde, ja et Salome Sperberi läbi Rimmeli saladuseft teada sai, ei tobi Rimmel enam armastajatele wastu seista. Grimmig saab Salome 15.000 margaga ja waene Schang saab rikka Rimmeli tütre, kes selgest päewast peale auksaks inimefeks tabab saada. Biedermann ilmub suures ärewuses ja teatab, et tolliametisse keegi olla ilmunud ja ennaft kui walitsufenõunik v. Meyer efitelenuud.

Wabepeal on Sperber üle piiri jõudnud ja saadab kõige paremaid terwitufi tolliwalitsufele.

Terwe tegewus on oludeft ja ümbruseft wälja wõrjunud ja wäga wähe põhjeneb see juhtumise peale. Eimefes waatufes tuliwad küll proua ja herra profesfor Zippel wõerastemajasse ja nende tulek näitab nagu

juhtumise kombel ja ülearune olewat, aga mängu wältusel paneme tähele, kui peenelt see episoodiline professor tükkile sisje on põimitud. Juba teise waatuse algusel on professor täieste „Salakaubadwedajate“ saatusel külge köidetud. Taimeteadlane professor unustab suures uurimisetubinas oma kõige kallima wara Ueschenie ära, kui ta mägedes ühe päratu toreda Arum maculotumi eksemplari wäljakaewamise juures tegewuses on. Ueschenie läheb ajawiiteks marju korjama ja ei saagi enam mehekesega kokku, sest naise aega wiitma ilmub ilus tore noormees, põlewate silmadega. Ueschenie ehmatab alguses küll, aga pärast harjub temaga ja elab temaga wiist ühe õrna wiperuse, mida ta mehekesel eest saladusesse jätab. Rohkem juhtumise kombel ilmub wõerastemajasje üliõpilane Null Berlinist, kelle riideid Sperber v. Meyeri kujutusel tarwitab ja kes Sperberi asemel wangi wiiakse. Need ja veel mõned teised wähemad juhtumise peale põhjendawad kohad maha arwatud, jääb tükk põhjendatud alusele. Igatahes on „Salakaubadwedajad“ Eesti näitelawal üks parematest komöödialistest toodetest, mis siamaale ette on kantud. Ta juudab algusest kuni lõpuni waatajat põnewuses hoida.

Rostand'i „Chantecler“

(Loomade kujutamine näitelawal.)

2

Jahikoer jookseb õuele, ta tunneb fasanikana haisu, kuid tagaetawat pole näha. Kukk kinnitab, et ta koguni teise külge lennanud. Hakkab hämardama. Kõik sulgloomad lähewad magama. Kukk aga ei maga. Fasanikana kütkestas tema südant oma iludusega, nagu aristokraidineu lihtmeest, ja uhkelt jalutab ta. Ta on harjunud, et kõik tema ees alandlikud on, et kanad õnnelikud on, kui nad tema armu osalisteks olla wõiwad. Aga fasan on waba. Ta on õppinud walima ja pasfiwiline allaandmine on temale wõõras. Ta ei tunne sultanit, waid jagab oma armastust ka teistele. Siiski meeldib kukk temale. Meeldib sellepärast, et ta tugew on, et kogu kanadeõu tema walitsuse all on ja kõik alandlikult tema sõna kuulawad. Meeldib weel sellepärast, et kukk suurt saladust teab — saladust, mis päikeste õöpimedusest wälja kutsub ja ilma soojendama, walgustama ja rõõmustama sunnib. Kukk aga ei taba ka temalegi seda saladust awaldata. Ta on wastu waidlemata kütkestaw ilus, aga sellegi peale waatamata, et ta ilus on, et ta purpuri ja kullaga on ehitud, jääb ta ikkagi ainult ilufaks kanaks ja rohkem midagi. Nad lähewad lahku.

Kukk suutis fulgis Delilat äritada ja huwitada. — „Ah, kui seda kehasstatud mehifult suudaks kanadeõuest eemale meelitada, temale metsa wabadust hingesse pubuda ja kaks-üksuse õnne maitsmisele kutsuda, siis olekjin ma õnnelik . . .“

Õo on . . . Igalt poolt tungiwad õöllinnud wälja — nad on kiskjad ja suurte küünte ning nokkadega. Siin on öökull, seal kanakull, siin kää- ja seal raijakull — iga sorti suuruses gentlemanid oma daamedega. Õo pimeduses põlewad nende filmad kobutawalt. Nad koguwad nõupidamisele. „Kui ikka õo oleks,“ sõnab öökull lähemale astudes, „misjugune magus õnn see oleks! Siis poleks mitte waja suuremat jagu oma elust kufagil nurgas warjatuna kükitada, wõiks alati ja millal aga soowid oma kõhtu täita. Ja kui palju aega weel pidude ja wõõrjilkäikude jaoks ei jatkuks. Aga seda ei ole. Waewalt suudame meie kokku tulla, waewalt algab jabipidamine kõbutäie pärast, seal tõuseb kuum ja hele päike . . . Mispärast? — Sellepärast, et kukk oma wastiku kufaga temale rabu ei anna, teda tõusma, soojendama ja walgustuma kutsub. Herrased — meie waenlane on kukk. Waja teda häwitada — pea maha lüüa, kõri läbi lõigata. — Aga kudas seda teha? — Lihifalt. Homme on Caesarka juures pidusöök, kuhu kõik linnud wõõraks on kutsutud. Saadame oma tuttawad riukuked sinna, need kutsuwad tema wõitlusele ja — surmawad.“

Seda jutustust kuulis fasanikana salaja pealt, niisama ka räästas, see tuntud plaraja, kes kõik oma terawa noka taba pistab, sest et ta ajakirjandusele wõõras ei ole . . . Wõib kinnitada, et tühjad jutud, teiste mõtete paburpidipõõramine, pilge kõige hea üle . . . temale meeldiw on. Kõike seda saab ainult pärast teada. Muidu on ta aga kõige suurem

wägilane näidendis, ja seda sellepärast, et ainult tema rõõmus ja terawmõtteline on.

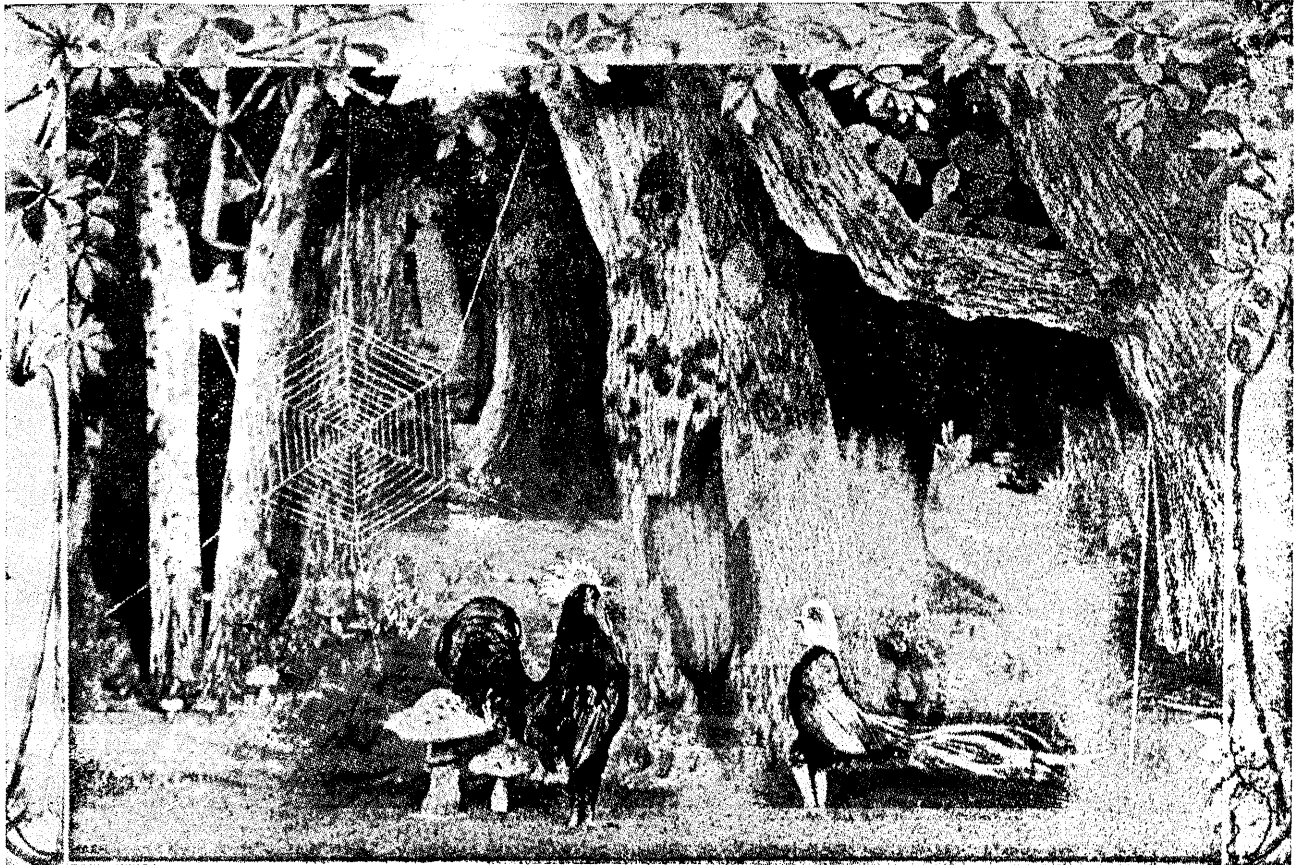
Hommikul wara, kui õues weel hämarus walitseb, kui kanad weel pennil magawad, tõuseb kukk üles ja hakkab oma kobeid täitma, see on — äratab päikese üles ja sunnib teda ilma walgustama ja soojendama. Fasanikana, kes õõsel ei maganud, kes saladuse ja kuke meheliku ilu üle mõtles, läheneb temale. „Silm silma wastu!“ mõtleb ta. Kutsub

soowib, sellepärast, et ta ise bea, suuremeelne ja õiglane on. Edasi — laulab ta laulu enese pärast. — „Kui ma laulan, ilmub päike oma kullasel sõral ilma soojendama. Kui ilm udus wõi wihmane on, siis tuleb see sellest, et ma hästi ei laulnud!“

„Aga miks ja päewal laulad?“

„Teen harjutusi . . .“

Fasanikana aga ei taba oma ettewõttest taganeda. Ta peab nõu, kuidas kanu üle trumbata ja kukke

Neljas ja wiimane waatus: Kanadeõuest oma armsamaga ärapõgenenud Chantecler kuulab õöpiku laulu. Päike tõuseb ilma tema lauluta. Chantecler on selle üle rõhnutud, aga ta usub, et õhus weel tema laul eelmisest hommikust heliseb ja päikest välja kutsub. Fasanikana naerab Chantecleri üle, ja Chantecler tuleb kanadeõuele tagasi.

teda metsa, et surmani sinna jääda ja teda, ainult teda üksinda armastada. Kukk kuulab tema juttu, see meeldib temale, aga ei ole mitte tema mõtetele päri; korruga labutab ta oma tiibajid ja laulab kogu jõuga: „Ku-ke-re-ku-ou!“

„Miks ja laulad?“ küsib fasanikana. Wastu-eks peab kukk väga ilusa kõne — wõib öelda, kõige ilusama kogu näidendis, seletab oma tähtsust maailma kohta. Ta ei laima ennaft, ei ole ka mitte liig tagasihoidlik. Ta tunneb enese wäärtust. Ta laulab sellepärast, et ta oma ümbruskonnale head

enesega kaasa kutsuda. Ja et põgenemise tähtsust ära näidata, jutustab ta kullide õõsest salanõust kukele.

„Jumalaga!“ ütleb kukk tema jutustust lõpuni kuulates. „Mis ja minust arwad? — Tea, et ma ikkagi pärlikana juurde wõõrusele lähen.“

Kolmas waatus on nõrgem. Siin on pidusõök pärlikana juures. Kõige silmapaistwam koht on siin wast pärastu, liig pikk ja ootamata enesekiitusekõne ja niisamajugune liig pikk räästaste sidistamine. Siin awaneb täielik ajakirjanduse süüdistus. Muljend on farnane, nagu oleks autoril kellegagi erawiisil kana

katkuda. See jahendas publikumi, kes autori vastu muidu ennast väga soojalt üles pidas.

Neljas waatus on metsas, kuhu fasanikana ikkagi kuke suutis kutsuda ja temalt sõna wõttis, et kukk ainult temale truuks jääks ja kabekümne nelja tunni jooksul üks kord laulaks. Kukki waewleb tegewuseta olekus. Armastus ja tète à tète olek isuga, kulla ja purpuriga kaetud olewusega hakkab igawaks minema. Ilusa wälimuse all peitub alatu ja kodanlik omakasu-püüdwus süda. Ta püüab kukele tõendada, et päikene ka ilma tema lauluta üles tõuseb ning üleüldse tema, see on kuke, käskude alla ennast ei painuta. Peale selle on ümbruse läheduses, kuhu noorpaar asus, soo, konnade kodu. Et oma wastast, ööpikut, keda ilusate trillerite pärast „metsakuningaks“ kutsuti ja sellepärast konnade krooksumisest midagi teada ei tabatud,

häwitada, saadawad konnad oma saadikud kuke juurde ja pakuwad temale „Aurora armuosalise ja lauliku kohta.“ Kukki lükkab nende ettepaneku põlg-tusega tagasi; ja ööpik kiidab teda oma lugulaulus selle eest, kui ta ütleb: „Seda ma ootasin, sest ma wõisin ju aimata, et õrnus ja jõud käjikäes käiwad.“ Nagu esimeseski waatuses — käib püüspauk ja ööpik kukub surult maha. Teine asub tema kohale ja nõiduwad helid täidawad uueste läbipääsemata laant. — Ööpikud ei sure! Ja selle mõtte mõjul tuleb kukki jälle ijeenesesse, see toob temale uut jõudu. Ta rapu-tab ennast uimastusest ning ilusast wõrgutajast. Ta tuleb kanadeõuele oma perekonnajärgi ja päikesekäsu-taja kohuste täitmisele tagasi. Fasanikana langeb üksi jäädes aga jahimehe ohwriks.

W. F. Kommissarschewskaja †.

Weera Feodorowna Kommissarschewskaja oli tähtsa ooperilaulja ja lauluõpetaja tütar. Ta sündis 1863. aastal. Näitlejanna karriera algas wõrdlemisi hilja. Abielus oli ta krahw Murawjewiga ja wast peale perekondlist kriisist läks ta näitelawale. Esialgse ette-walmistuse sai ta Peterburis W. N. Dawõdowilt, pärast sõitis ta Moskwasse, kus ta oma isa juures laulu hakkas õppima. Tema esimene ette-aste kui näitlejannal oli 1891. aastal, kus ta Moskwas Saksa klubis näidendis „Hariduse wili“ Betsi osa Stanislawski juhatusel etendas. Järjekindel näitlejanna-tegewus algas alles 1893. aastal, siis kui Kisselewski teda Nowotsherkasski truppesse Sinelnikowi juhatusel alla soowitas. 17. septembril (Weera Feodorowna nimepäewal, mida ta oma näitetegevuses väga austas) astus ta Nowotsherkasskis esimest korda üles ja jäi kogu hooajaks sinna. Sel ajal sai ta sugenue comique osades jõud-saste edasi. Järgmisel hooajal 1894/95. aastatel oli ta

Wilnas, kus ta reidsamaseid osasid mängis kuna siin ta siiski ikka rohkemalt ja wäljapaist-wamalt ingēnue dramatique poole kaldus. Edu oli suure-päraline. Ühe suwe teenis Kommissarschewskaja Peterburi suweteatris, Oserkis. 1896. aastal wõeti teda Aleksandriinski teatrisse. Esimene etteaste oli siin 1896. a. kewadel „Liblikates“. Etteaste õnnestas väga ja K. jäi publikumi armuosaliseks, kus ta paljudes näidendites pea-osasid näitles. Keiserliku teatri tingimised ei meeldinud temale ja 1902. aastal astus ta Aleksandriinski teatri näitlejatetrupest wälja, kirjutas rändawa trupe juhtide Saburowi ja Krutshinini lepingule alla, kus ta hooaja jooksul 20000 rbl. tasu sai. Moskwas astus ta 1902. a. suwel ette, siis tuli ta jällegi Peterburisse, kus ta „Kodumaas“ (Magda osas) ette astus. 1903/04. aastal mängis ta „Wäikeses teatris“. 1904. a. 17. okt. awas K. „Passashis“ oma teatri, kus ta kohe publikumile suuis meeldida. Trupe seas oliwad ka teised

W. F. Kommissarschewskaja Ibseni „Noras“, esimeses waatuses.

kuulsused, nagu Brawitsh, Mihailow, Samoilow, Kaschirru, Holmskaja, Wedrinskaja, Domascheda ja teised. Gorki ja Naidenowi näidendid lõiwad head tulu sisse. Õnnetum oli 1905./06. a., mil seltskond ärewaid aegasid üle elas. Siis kolis teater Ohwitserskaja peale. 1907./08. aastal sõitis K. oma trupega Amerikasse. Ameriklased oliwad weidi liig tagasihoidlikud Wene kuulsama ja anderikkama näitlejanna wastu. 1908. a. pühitses Moskwa, K. kodulinn, näitlejanna 15-a. jubeleumit. 1909. aastal läks K. oma trupega wiimast korda ringreisile. Suurepäralisem triumf Sise-Wenemaal, igal pool entusiastline wastuwõtmine. Saatust wiis teda aga kaugele Turkestani, Taschkenti. Kiitused, käteplaksutused ja... korraga kohutaw telegramm, W. F. Kommissarschewskaja on rõugesse jäänud. Alguses loodeti, et ta haigus paraneb, lõiwad ju ajalehed sõnumeid, et K. juba mõne päewa pärast woodist välja tulla, aga korraga see kurb teade: Kommissarschewskaja surnud. Ta suri oma tegewuse juures.

Igal ajal on oma kunstilised emotsionid, mis eelminewatest aegadest mitmeti eralnewad ja need emotsionid wõrsuwad, tugewnewad ja edenewad wärskel anderikkusel ning kaunistawad oma wiljakuse lõpul idealide ilma. Nii-sugune meie aja wiljakus oli anderikas Weera Feodorowna Kommissarschewskaja. Kõik see on nii lähedane, kodune, praegune — kuigi minewikus, küigi igawikku rännanud, mis temasse puutub.

Kõik — ka sügawad, mõtlewad silmad ja õrnpehme hääl, armas naer, missuguselt ta meile piltidelt wastu muigab...

Aegade wältusel, kus meie weel kurbtusest ning mõnegi anderikkuse tagaleinamisest toibunud pole, pidime ka selle walus-kurwa sõnume üle elama. Trükimust katab paberilehti, mis tema surmasõnumeid kuiwalt laiali kannawad, siis tulewad mälestused, kirjad, rääkimised kadunud kunstniku üle, otsustatakse tema nimeline abiraha asutada ning poolmälestaw legenda

jääb weel järele, ja Wene teater peab uue anderikkuse, uue uute mõtete kaswataja, lootust ja perspektiwide ärataja clusse kutsuma.

Ta on meile ligidal ka siis, kui ta wõitluses oma aadete eest waibuma pidi. Uut teatrit, uut näitekunstnikku oma mõtete pinnale kaswatada oli tema kaugem eesmärk, see oli tema ringreisi siht, mis temale aadete teokstemiseks wõimalust pidi andma, aga andis selle asemel haa oma jääsusega.

Tahaks wäga millegi kõrgema sisse uskuda, tahaks arwata, et midagi uut, heledamat süninitust ta oma teel enam poleks näinud, et uus teater ja uus näitleja pea niisamasugused on, kui Turgenewi naisterahwas, kes uue armastuse jaoks sündinud pole.

See on ainuke hämarus, mis meie peas tema õrna hinge ja tulewikuaateid mälestades wilkneb.

Ma tahaksin temasse uskuda, kes uue kooli sünnitas, kooli, kus tema annete indiuidualsus küll üleolewalt, rõskelt tundub, aga siiski rõhuw, nagu arwata wõiks, mitte ei ole. Tahaks uskuda, et kool neid aateid tulewikus teoks teeb, mis algataja ette on näidanud.

Las' sündida legenda selle üle, et romantism weel elab, et meie hallisse clusse uppunud realinimestel weel esimese nooruse iludus alles on, et mitte kõik lilled laiali pole puistatud ega puud maha raiatud.

Wiimased sõnad, mis ta ärasõidul noortele ütles, oliwad: „Uskuge, ma olen weel noor, kahe wiimase aasta tegewus andis mulle uut jõudu, ma hakkam aru saama, kust ja kudas iludust otsida. Teie kahjatsete, et ma ära sõidan. Ma pean seda, aga warsti tulen ma jälle tagasi ja siis upute teie jällegi minusse ja minu wõimisesse. Minewikku ei ole tagasiminemist, on ainult olewik ja rõõmus, õnnestaw-rõõmus tulewik, ning see on ligidal. Ma saan selle kätte ehk — häwinen!“

Ja ta häwines.

S. T. ja Aschi järele.

Arthur Schnitzleri „Armumäng“ Eesti näitelawal.

Minewal pühapäewal toodi „Wanemuise“ teatris herra Menningi juhatusel tähendatud tükk, millega uus kirjanik meile ennast esitab, ette. Meile kui eestlastele on niihästi tükk kui ka kirjanik uued, kuna Schnitzleri nimi Öhtu-Europas juba ammu tuttaw ja lugupeetud on. Tema kirjandusline seisukoht on nõndanimetatud „moderne“ juures, mis naturalismusega algas, temast ennast aga

warstigi wabastas ja meie aja hingeelu jaoks ise-keele, ise-stiili ja isegi oma luuleseadused lõi. See liikumine wältab weel praegu edasi, ta on küll nii mõnesse wäiksemasse woolu jagunenud, aga tema peatundemärk: püüd meie aja jaoks täieste isesugust kunstiwaldust luua, meie eneste seest seadusi meie jaoks leida, on jäänud. Et praegu mitte mahti ei ole

Schnitzleri seisukohta nimetatud suures kirjanduslikes liikumises ära määrata, siis olgu praegu sellest üldisest tähendusest.

Schnitzleri tüki väljavalik ei sünni kirjanduslistel põhjustel, vaid sellepärast, et „Armumäng“ meile midagi iseäralist ütleb, meie hinges wastukõla leiab.

Kui lapsed mängivad, siis haaravad nad asjade järele, mis läigivad ja huwitavad, ilma et nad küsiksivad, kas nad mänguks kõlbavad: põlewa lambi tuli on nii kena waadata, kas ei ole ta niisama kena katuda, läikiwa noa tera peegeldab nii ilusaste päikest, mis wõib ta paha teha.

Ja kui lastest noored-mehed ja neiud saavad, kui uus, senini tundmata tundmusteilm neis elule paisub, siis haaravad nad selle järele, mis läigib ja huwitab, mis põleb kui tuli ja kiirgab kui päike — armastuse järele, ja nad mängivad temaga ja ei küsi, kas ta põletab wõi lõikab. Aga armastus ei ole mänguasi. Teda wõib ainult ühe asjaga wõrrelda: „kole-raga,“ ütleb Turgenjew, „nagu rööwlinde langeb ta meie hinge salanõrkuse kallale, imeb meil were wälja ja — jätab meid tee äärde maha.“ Aga weel kohutawam on, kui temaga ainult mängida, ilma et ta lõikaks wõi põletaks, kui ta südamewerd imema ei saa, waid kui ta kerge-meelset mängu sellega kätte tasub, et kaugelt oma õnd-susi näidata ja elutee sinna kinni panna.

Kudas tüki sisu jutustada, ta on lihtsam kui lihtne.

Noor üliõpilane mängib tütarlapses, ta tahab selles armatsemises armulugu ühe mehenaisega unustada. Aga juba hilja, petetud mees on asjale jälgile saanud ja üliõpilaste lõbusal purjutamise-õhtul neiudega seisab ta äkki kui tasuja süüdlase ees. Ainult mõni päew jääb weel kahe-wõitluseni, mis surma peab tooma. Armumäng nõuab elu. — Aga ta maksab weel walusamine kätte. Surma eel lähewad noorel-mehel silmad lahti, et teine mäng noore tütar-lapses talle seda oleks wõinud anda, mis süda

igatses, aga nüüd on hilja, mäng on otsas, surm ootab.

Ja tütarlaps, kes kinniste silmadega, pea ilma teadmata, tahtmata oma noore südame igatsus-dest aetud, mängu sisse on sattunud, peab tõsist suurt armastust tundma õppima, mis kui rööwlinde tuleb ja were südamest imeb. Ta lapsehing peab kõik armastusepiinad ja walud ära elama, kõik pettused rinda weristada laskma, et ometigi wiimaks alla anda ja surmas pease-mist otsida. Mäng armas-tusega — armumäng.

Tükk on naturalismu-dest, igapäewase elu päe-wapiltlisest kujutamisest wälja kaswanud, ta kannab selle kooli iseäralisi mär-kisid oma küljes, aga ta on koolist üle kaswanud. Mitte elu orjaline järelemaalimine ei ole peaasi, see kaob põhjusmõtete all teatawa-tele hingeliste äraelamiste kohast ja wastutund-musi äratawat kujutamist anda. Nii on esimese waa-tuse wäike piduke üliõpi-lase korteris ainult põhi, mille peale nerwline oota-mine ja kartmine, rahutus ja ehmatuse seda mõjuka-malt wälja astuwad. Nii on teise waatuse waikne katusekambriku, mille aken üle majade waatab ja kust igatsused nii wabalt armas-tatud mehe poole lenda-wad, waikne põhjusakkord, mille peal nooremehe rahu-tundmused ja armastus-aimdused üles kerkiwad. Kui neis kahes waatuses tundmustemaalimine ise-loomulist wärwi kannab, siis tõuseb kolmandas suur, kohutaw traagika armutalt ja halastamata noore hinge kohal üles, samm-sammult läheb saatuse purustaw

Karl Menning,
„Wanemuise“ näitejuht.

jalg, kuni ta südame, mis muud ei tead-nud, kui armastada, muud ei nõudnud, kui armastada, muud ei mõelnud, kui armas-tada, muud ei elanud, kui sügawat puhast armastust, põrmuks astub. Mitte kusagil ei astu päewapiltne kunstniku ette, waid luule-taja loow waim on igapäewase juhtumise iga-päewsusest wabastanud ja tema sügawused ja iludused wälja toonud.

Wäga peenemaiseliselt on kirjaniik labas-dest, odawatest liigutustest möödaläinud ja liht-

salt lihtsate inimeste traagikat kujutanud, aga just seeläbi saab tükk mõjuwa, õiglase maigu. Meie publikum peaks ka juba nükaugel olema, et ta seda väljaspidi nii lihtsat, seespidi nii rikast tükki arusaamisega vastu võtta suudab.

Näitlejatele pakub tükk küll tänulikku, aga

rasked ülesanded ja koduses intiim-mängus on tükk samm kõigest sellest üle, mis siamaale meie näitelaval on ilmunud. Tüki sisseades on kõik tehtud, et tema iseloomulist põhjustooni ka väljaspidi leida.

„Postimehe“ järele.

□ Divertissement. □

Nälg.*)

o o o o Melodeklamatsioon. o o o o
Aleksander Trilljärw'e repertoirist.

I.

Kui viimane kopik laeka seest

Sai välja antud leiva eest,

Nälg tuli saunakambrisse

Ja asus ahju serwale. —

Seal kuulda sängist isa hüüd:

„Mu poeg, wi ära teda nüüd!“

Nälg hirwitab: „Oh nõder loll,

Mis suudad sina teha mul!“

II.

Ehk poeg küll nälga ähwardab,

Nälg wiimse leiva lõpetab,

Poiss hirmsas walus wingerdab,

Surm tema peale halastab . . .

Weel ema ägab, silmad wees:

„Meid peasta näljast, armas mees!“

Nälg hirwitab: „Oh nõder loll,

Mis suudad sina teha mul!“

III.

Ka ema nõrkeb näljades —

Seal silmab kaewu sauna ees,

Nälg nõõri, kiwi pakub tal —

Kaew rahupaigaks näljijal . . .

Weel õhkab sängist isa rind:

„Oh, tütar Salme, peasta mind!“

Nälg hirwitab: „Loll lapsuke,

Ei sulle mina kurja tee!“

IV.

Nälg wõttis Salme ühes siis

Ja toredasse linna wiis,

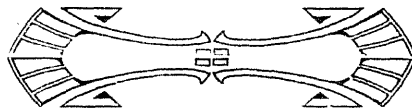
*) Selle melodeklamatsiooni orkestripartituri võib „Näitelawa“ toimetuse kaudu tellida.

Kibe rohi. Aleksander Trilljärw kui näomoonutaja.

*Kus uhked peened, austajad,
Tal andis ehted kallimad —
Ta ümber siid, kuld, perliiriid —*

*Kõik müre unust'ud on nüüd.
Nälg hirwitab: „Oh nõder loll,
Sa ükskord ohvriks langed mul! . . .“*

Nende karriera.

W. Wolters'i roman Saksa näitlejate elust.

2

Keedel Wilhelmi restorani astudes, kus harilikult loju trupe lõunat söi, juhtus ta Emma ja Langensfeldeniga kokku.

— Tere, armas Wolf, — ütles Emma, kuna ohwitser temakeste vastu piirita õrnust ja wiisakust üles näitas. — Te peate küll lauda ruttama ja ilma minuta lõunat sööma.

Wolfil ei olnud jõudu ühte sõnagi vastata.

— Herra von Langensfelden oli nii lahke, et ta mind lõunajõögile kutus . . . Täna õhtul näeme veel . . .

— Ja . . .

— Nii siis, nägemiseni . . .

— Nägemiseni . . .

Wolf läks pikkadel sammudel, ta vaatas veel ford tagasi, kuid nägi ainult nurga taha keerawa Emma pikka kleidisaba.

3.

Oli lämnamastaw-kunni päew. Õhtuks asus linna

kohta juur, must ähwardaw pilw üles. Sel päeval teatris etendusi ei olnud.

Emma Wahrenni väikese toakese aknad olivad awatud, kuid kardinad olivad alla lastud. Sale neiu seisis, sügawates mõtetes olles, sohwa ees olewa ümarguse laua najale toetates, püüsti. Õrn, õhuke ja kerge walge ülikond lastis tema neulikka kehavormisid ülihästi wälja paista. Näes hoidis ta kirjakest, mis just praegu toodi.

Maapp oli laual lahii. Ta pani kirja sinna wähele ja lähenes pikaldasel kõnnatul atna juures ripuwale peeglile. Tema põskedele oli õrn puna asunud, kuna tema huuled fofistatsiwad: „Et ta mind kaotas, jelles on ta ije süüdlane . . .“

Ta pilk efjis kummuti peal olewale päewapildile, ruttu wõttis ta jelle, wiskas fasti ja keeras kaane lukku, siis aga süüitas ta lambi põlema ja heitis sohwa peale pikali.

Ollepood oli täna degenereeritud õhu kodu. Paulsen, Bender, Sturm ja kats ohwitseri olivad jelle

madala, tubakasuitsuga täidetud koopa ainsad wõõrad. Wiimati tuli ta Wolf. Langenfeldeni tühja tooli peale wistas ta wihase pilgu ja sofistastas Paulsenile:

— Ülewal tema toas põleb veel lamp . . .

Paulsen naeratas ja wastas niisama tase: „Laf' põleb!”

Esialt ei tahtnud jutt kudagi minna, aga pärast, kui mõni klaas õlut ära oli joodud, jäi ta kaunis elawaks. Vender märkas, et jelles neetud pesas ainuiski wiisakat woodit ei ole. Ta ei saanud õhjel sellepärast filma finni, et temale küllalt pakjusid patjasid pea alla polnud antud; ta oli oma ringreisi ajal Hollandis iheäraniis kõige pealuje peal õppinud magama. Mil wiisil Vender Hollandisse sattus, jäi kõigile koosolijatele arusaamataks.

Venderi märkused tegiwad Sturmile ägedaks, ta hakkas seltsimehele wastu waidlema, ja rufifaga wastu lauda lüües kinnitas ta, et kõige terwislitum on ilma padjata magada.

Paulsen rahustas neid ja kõit hakkasiwad jällegi õlut jooma.

Weidi aja pärast jattus keegi leitnant kurwameel- sesse olekusse ja hakkas tõendama, et tema nerwide- sistem rikutud olla ning tema warsti ära surra.

— Waadake, — ütles ta waewajelt üles tõustes, — kui ma filmad finni surun, siis ei wõi ma kiitu- mataalt püüsti seista. See on aga kõige jelgen nerw- likkuse tundemärk.

Süis tõustiwad nad kõit üles ja — imelik asi, ükski ei saanud kinniste filmadega kiikumataalt püüsti seista. See rahustas haiget weidi ja ta tegi teraw- mõttelise ettepaneku, katsuda, kes kõige paremine toolija- last finni wõttes tooli üles wõib tõsta ning õhus hoida. See ettepanek wõeti heal meel wastu.

Vender jäi sellega kõige hüljgawamalt korda ja nüüd hakkas ta luiskama, kuidas ta Tirolis jealsete noortemeestega kateldes karutikka teinud, mida aga keegi koosolijatest ei ustunud.

Tänawal aga tuli wihma kui kapaga, walgujuga käis üks teise järele ja walgustas ajuti kääbikut ning joobnut salka. Kuuldus jagedaste kõrwulufustaw äitejemüürin.

Korraga läks üks lahti ja läwele ilmus Arthur von Langenfeldeni sale fogu. Kõit pöörasiwad tema poole.

— Kirjutasite kodus salmituid wõi mis? — küsis noorem alamohwitser. — Kus teie olite?

Langenfelden astus tuppa. Kuna ta üleni märg oli, hüljgasiwad tema filmad iheäralikult, kuna ta nagu enesest ära näis olewat.

— Ma jöin magusat wiina! — hüüdis ta äri- tuje tõttu wärijewal häälel. — Õlut süia, ma olen haiglane!

Ta wõttis õllekanu, tühjendas selle ühe söömuga ja pani siis tühja kanu niisuguse hooga lauale, et tüfid mitmele poole laiali kargasiwad.

— Head õõd! — sõnas ta nüüd ja kadus.

— Kuradi poisjs on ta, — sõnas feelt niilpsates kurwameelne ohwitser, kuna teised waitides ümber waatasiwad.

Nüüd tekkis piinlik waitus, keegi ei osanud mi- dagi wastata ja weidi aja pärast lahkusiwad kõit.

Paulsen ja Wolf läksiwad waitides koju. Wih- majadu oli üle jäänud, kuu walgustas kollakalt ümb- rust ja laotuses liikusiwad hallid pilwerüntad pikka- miisi ida poole. Keif turuplasi oli wana kaew, mille ilustuseks must kiwist rüütel oli wälja raiutud. Paulsen peatas, ja käega fuju peale näidates sõnas ta teatri- likul toonil:

— Waata, kuidas kuu selle wihmast puhutaks pestud pugala nägu walgustab. Ma wöin fätt lüüa, et tema omal ajal mõnegi naisterahwa õnnetuks on teinud, kuna ta nüüd aga tuminalt peab waa- tama, kuidas kodanikud oma daamedega jalutawad.

Wolf ei wastanud midagi.

— Mis sa arwad? — jattas Paulsen, — kas armastuse pärast wõib mõistust kaotada wõi mitte?

— Ma arwan, et wõib, — wastas Wolf tase.

— Sarnasel korral soowi seda kellelegi teisele. Wõib olla, et uni sind rahustab. Homme hommikul on proow.

Õna toas käis Wolf nii rahutult edasi-tagasi, et tema paks perenaine Wiersjowskaja ukje peale koputas ja küsis, kas ta haige ei olewat.

— Mul on südamekloppimine, — wastas Wolf.

— Niisugusel korral on kõige paremaks rohuks soolase wee joomine, — ütles perenaine, — ma toon teile fohe.

Wolf jättis soolase wee kruusi, milles nii palju seda rohtu oli, et terve akwariumi kofku oleks wõinud seada, lauale ja heitis woodisse pikali, kuna ta kruusist aeg-ajalt wett rüüpas, et oma määratsewat jüdaant rahustada. Kuna ei saanud ta und filma.

(Kärgneb.)

Ü l e w a a d e.

Siendus.

Esimeses numbris juhtusiwad kiire töö ja korralduse tõttu mõned wead — mida lahelt wabandada palume.

Kuuni puuduse pärast jääb hr. Zungholzi: „Koor, riim ja monolog draamas“ järgmisele numbrisse.

Selsamal põhjusel jääwad ka kirjawastused wälja.

Wäljamaalt.

Wienis tuntud operettikomponisti Franz Lehár'i julest on uus toode ilmunud, „Musikase arinasuus“. Libretto on A. M. Willner ja Robert Bodansky kirjutanud. Praegu on Franz Lehár kõige moosjam operettikomponist, tema „Lõbus leik“, mis terwes ilmas rohtet kiitust ja wastuwõtmist on leidnud ja mille muusika ta meile eestlastele „Lõsupunuja“

läbi tuttavaks on saanud — on oma uue mänguga kõit oma vastajad ära võitnud ja opereti väljaläielisiksuse isevalitseliseks saanud. Seba enim, et ta ise oma operetti orkestris juhib. Franz Lehár on nimelt kapellmeister. Tema „Mustlase armastuse“ kohta kirjutatakse, et see tema kõige paremine õnnestunud töö olla, esiteks muusikalijest küljest, niisama on ka libretto kirjutajad õige huvitava tema mõistnud kogu seada. Muusikasse on uimutavad Slaavi melodiad puunud, mis sentimentaalseid läsi-läsi käivad ja muusikale teeva ijeloozoni õige värvikalt kujutavad. Selles ei maksa kaheldagi, et meie Wenemaal seda huvitavat toodet varsti näha ei saa. Eesti operetide järele on suurem nõudmine kui draama järele. Jah, meie elame juba kindri niijuguses ajajärgus . . .

— et!

Soomemaal.

Helsingist. Siin äratas praegusel ajal Arvid Järnefelti uus ajalooline tragöödia suurt tähelepanemist. Rahvateatris tuuakse seda itta täiele jaalile ette. Misjamaajugust poolehoidmist on näidend kogu Soomemaal leidnud. Järnefelti nimi on ka väljastpool Soomemaad tuntud. Näitemängu siin on muinasajast võetud. Peaosad toodi paremate näitlejate poolt mõjurikkalt ette.

Londonist. Bernhard Shawi uus näidend „Mesalliance“ kantakse siinse „Duke of Vora Theatre“is ette. Näidendi naljata ja imelikult siin peale vaatamata (walfjesse kaupmeheperefondi ilmuvad järsku, nagu taevast paisatult, taks õhulaevnikku) on ta arvustajate hüljuse järele väga huvitav. Draama on oma värsksuse ja sijemise jõe poolest, mis igast lausest välja hoovab, tähelepanemiseväär. Kirjanik teeb oma allesandeks inimesele jelles ülema ja alama klassi abielu segudest arusaamises abitsõlemise. Siinjuures ei võta Shaw seda arusaamist mitte äkki abielu, vaid kogu jeltstondilise läbikõlmise mõistes üles

Wenemaal.

Peterburist. Laupäeval paistiswad Peterburis Kommissarshewstaja matused sooja osawõtmise poolest silma. Palju oli rahvast, hulk saatkondasid ja killefid ning pärgasid kuhjadena. Moskwa kirjanduselehtis otustas hauale mälestusejammast seada.

— Wanatsjäänuud näitlejate warjupaiga heaks pandakse siin Mariinski teatris, täna, 27. jtp., maskeõhtu toime, kus Kostand'i järele imberõhtud variatsioon „Gjanteleri pulmad“ ette tuuakse. Djalistena astuvad Sawina, Warlomow, Dawõbow ja teised kuulujed ette.

— Keisnädalal pühitakse kuulus Wene näitlejanna Sawina oma 35-aastast näitegewuise jubeluumit, millest kunstnikkudeilm õnnesoowiawaldustega soojalt osa wõttis.

Kodumaalt.

Tallinnast. Eesti teatri ja rahwamaja ehitamise ühijuse liikmeks on „Moskwa Eesti jeltis“ astunud ja 2 rbl. isjseastumiseraha ning 150 rbl. osatäh. eest posti laudu ühijuse eesjeltijuse kätte saatnud, teatab „Päewaleht“. Kui nii edasi läheks ja teised meie Eesti jeltisid ka käed abra külje paneksiwad, siis wõiks warsti kunstitemplit täies tema toreduses näha.

— „Estonia“ jeltisi peatoosolek peeti kuu algul ära, kus laulupidu kulude eelarwe pikemat läbirääkimist tarwitas. Eelarwe, mis eesjeltijuse poolt järgmiselt ette pandi: laulupidu hoone ehitus 5000 rbl., nootide muretsemine 2000 rbl., orkestri älespidamine 2000 rbl., joltistide ja koorijuhatajate pall 1000 rbl., trükitööd jne. 2000 rbl., kottu 12000 rbl.; isjsetulekud isjseplatidest (läbistiku ä 60 top) 12000 rbl.; isjseplatidest 4000 rbl., laulupidu ajal etendatawatest operettidest 1000 rbl., kontsertidest ja pidudest 3000 rbl., kottu 20000 rbl. — wõeti wastu. Peatoosolek wõlitas eesjeltijust laulupidu heaks 3000 rbl. krediti muretsejeda. Disjstatakse laulupidu ajal alkoholit ei elaulda isje seada ning jelle kor-

ralpidajaks asjatundjat isikut wõtta. Eesjeltijuse poolt pandakse ette laulupidu korraldamiseks järgmiselt komisjonisid walida: korderi-, kasja-, pidude-, lõne- näitemängu- ja kirjatoimetuse komisjon. Eitepanek wõetakse wastu, kusjuures komisjonide juhatajateks eesjeltijuse liikmed jääwad, kes eneste wäljastpoolt abiliisi wõiwad kutsuda. Korderikomisjonis kohus oleks kõigile lauljatele ja asjaajajatele, aga ka teisele laulupidust osawõtjatele korderid muretsejeda, jelti muudu oleks nendel wäga waste linnas korderit leida. Korderikomisjonis juurde tuleks ka adressibüroo awada, kust laulupidust osawõtjate elamisetohta teada wõiks jaada. „Estonia“ teatri arwe 1. mail 1910. a. kuni 1. maini 1911. a. wõetakse 32200 rbl. suuruses wastu. Wäljaminekud oleksiwad; näitlejate palgad 15400 rbl., orkestri palamine 10.240 rbl., dekoratsioonid 500 rbl., pileitite trüff 120 rbl., margimaks 1200 rbl., kuulutused ajalehtedes 300 rbl., müütrilehed 750 rbl., näitemängude muretsemine 1000 rbl., kostüümide üür 1000 rbl. ja muud wähemad kulud. Sisjse-tulekud: 88 etenduseõhtu 22000 rbl., orkestri üür 1500 rbl., näitlejate ringreis 2000 rbl., operetid ja rahwapidud suwel 2000 rbl., loodetaw abiraha linna käest 3000 rbl. jne. Eesjeltijuse walmijse peatoosolek, mis 1. mail pidi olema lükatasse 1. septembri peale edasi.

— Nagu kuuleme, olla Eesti kunstnikku hr. Polandi kätte Tallinna uue Saksja teatri dekoratsiooni maalimine usalbatud. Hr. Poland pibada ligi 25 uut dekoratsiooni maalima, mis ligi 15000 rubla maksta lähewad. Jgapidi rõõmustaw nähe on ja joowime anderikfale kunstnikule jarnajeks suureks ette-wõtteks palju õune. Hr. Poland on üks niijugusesti kunstnikkudest meil Eestiis, kes juuga mitte palju kija ei tee, nagu meil kahjus Eestiis jagebaste see wiis on. waid tegelikult oma wõimist näitab. Selleks on ülemaalmimetatud ülesanne meie jõnade kindel tõendus. Eest hr. Polandil kui eesilafel oli palju Saksja konturentidega wõistelda, tähendab, tema wõimist hirmati õieti, et liij wimaks tema peale langes. Palju jõudu. — et.

— „Eesti teater“ mängib 26. reedel, teist korda K. Millõkeri rahwaooperit „Eitise kilplast“, 27. laupäeval Dinteri komöödiat „Salataubawebajad“ — kolmat korda ja pühapäeval, 28. j. t. p. neljat korda K. Millõkeri operetti „Perjus ülipilane“. Siis algab paast ja teatrietendused on teelatud.

— Nagu kuuleme, on kooliõpetaja hr. M. Kippert kurtse saanud oma lastekooriga Peeter Suure aawjamba awamijse puhul laulda. Hr. M. Kippert on üks meie agaramatest lastekoori-juhatajatest. Tema waewal on head tagajärjed — ja seda rõõmustawam, et tema juurele lastekoorile see au osaks jaab Keisri Majesteedi ees laulda.

— Dinteri „Salataubawebajad“, mida kolmapäeval, 17. jtp. esimeist korda „Eesti teatris“ mängiti, on tõmbetükiks saanud. Eest pühapäewane ettefame tõi jaalitikke rahwast, kes ka peale ettefannet kõige parema tujuga saalist lahkus. Üle-üldijelt on tänawuise mänguhoone õige wihjarikas olnud. Kii juurt osawõtmist ei ole weel übelgi aastal olnud. Niijama on ka toodebe wäljawaliti kunstilijest küllest hästi õnnestunud . . . Glaw näitus „Salataubawebajad“, kunstiwäär-tusline sathyre, — Teatriwalitjuse mõtleb jeda tütti ka ring-reissile wõtta.

— Laupäeval, 20. jtp. tõi „Õõbus talupoeg“ täie jaali rahwast kottu. Näitlejad ei ole mängust jugged wäsinud, ümberpöördult — juju ja wärskus täieste eubine!

— Tallinna „Eesti teater“ tahab ka tänawu ringreissi ette wõtta. Eestord aga teatrowalitjuse kulul. Ringreis algab 23. aprillil ja lõpeb 30. mail.

— 23. jtp. peeti „Estonias“ „Kunstijeltisi“ heaks piduõhtu ära. Peterburijst olijwad jeltis õhtus Wene lauljad tellitud. Mineline isjsetulek hiilgaw, kahju ainult, et „Kunstijeltisi“ tege-wuise üle nii wähe kuulda on. Paljud kunstnikud ei teagi, et jarnane jeltis olemas on. Ja mille jaoks jeltis tõttab, mis sihiga? On ka teadmata. Ega ometi separatismus?! Ei tahats ustuda. Aga miks on see nii tähtis jeltis isjeenejst nii filmapaari wahjle jäänud, et temast alles nüüd kuulda saadi, kui ta oma heaks pidu toime pani?!

— Ilue Saksja teatri direktor, nagu „Rev. Weob.“ teatab, on juba walmis kauleldud. Uus direktor hr. Galogi on nende päewade sees Tallinnas käinud ennasti oludega tutwust-tamas ja siit wäljamaale jõitnud uue teatri tarwis tegelasi

pakkama. Hr. Galogi tahtvat ka Tartu juweteatri enese kätte faubelda.

— „Wirulane“, mis wiimajel ajal päris päewatüsimu- sets on jaanud ja muudatuste tagajärjel õige komprometeeri- walt uuesti tegewussele astus, ei jätta ka „Eesti teatrit“ oma harimata sulega rahule ja kirjutab juba mõned head torrad näitemängude üle. — mida ta wist ise „arwustufes“ nimetab. Kuid sellest on veel wähe, et nendes arwustustes ei mõiet ega sisu ega asjalikku näpunäidet ei leidu, waid ta lähleb laugemale ja wõtab ka pealtwaatajad terawa arwustuse alla. Urgu mõtelgu lugeja, et wähest jelles mõttes, nagu ritufiwad pealtwaatajad näitemänguettekannet ja tüli- takfiwad hr. arwustajat rahulikult toodet pealt kuulamast, ei — lihtsalt pealtwaatajate näod ei meeldinud arwustajale. Ka imfsiilita pealtwaataja, kes oma raha wälja annab, mõned tunnid tõukseba mõtleb, taab teine päew lehes lõimata. Lugege ometi, mida „Wirulane“ esmaspäewases numbris (22. stp.) „Lõbusa talupoja“ pühapäewase ettekande kohta kirjutab. Saatufes saawad muudugi näitlejad, tudas ford ja kohus, halwa ettekande eest. Kuid see jäägu kõrwali. Ka selle püha erawaate jätame arwustajale. Mitte selle üle ei tahtnud ma kirjutada. Nalja stnuitab aga kergats aristo- kratik toon, millega arwustaja oma „kaastodariifka“ arwus- tab, õhes sellega oma muusikalisi teadmisi laiemalt selgitab.

„Leo Fall'i muusika on õige labane — kulunud, et mulle tüki tõmbejõud arusaamataks jääb, sest peale odawa lameda nalja seal midagi siigawamat, peenemat ei leidu. Õige roh- kel arwul kottutunud seltskond oli wäga mitmekesine, — praktikasse läinud tekealisest arstist kuni Wene saabastega weomoorimeheni.

„Waheneagabel aga wõis punaste ninadega majaomanikka, õllepruulid, lihunikka ja wanarauataupmehi puhmetis-kõrriks hooõfaste biljarbit mängimas näha . . .“ R. W.

Kudas „meeldib teile: praktikasse läinud tekealisest arstist kuni Wene saabastega weomoorimeheni . . . ? Waene „Wene saabastega weomoorimees“ ei tohi teatrisse tulla! . . . Ja küsitatje, misjaoks seda kõi? Mis ühendust on „punaste ninadega majaomanikkudel“ arwustufega? Tahab wähest hr. R. W. oma muljenbit kirjutada? Wähest ei kõlba temal niisugufes seltskonnas istuda? Tahab ta wähest sellega ütelda, et: „waadake meid waeleid ajakirjanikka-arwustajaid, meie peame endid oma elukufes jedawõrt õhwerdama, et „hirmus paha“ mängu pealt waadates olene juunitud pealegi niisugufes seltskonnas wiibima?“ Mina arwastin, et ajakirjanik r a h w a s t b e r o n, aga tuleb wälja, et „tühja lah“ — nagu „Kerjus üliõpilases“ lauldi! Nii siis, lugu ei parane sugugi meie arwustufega, waid Ambersõrdult — lähleb mõest alla. . . . Müüb eht veel mõned sõnad „Lõbusa talupoja“ muusika kohta. Kui ma arwustufest mängu kohta waitides mõõda lähen — sest tallelgi ei wõi ju wiimaks selle wastu olla, kui mõnele ecalifkule see näitleja meeldib, kuna teine mitte — siiski pean ma „Wirulase“ arwustaja, „eraiifku R. W.“, ütelfe simber liitlana, et Leo Falli muusika õige labane olla ja kulunud, ifegi nii kulunud, et arwustajale tüki tõmbejõud arusaamataks jääb. Et hr. R. W.-le kõi aru saamata on, seda usun ma hea meelega . . . aga Leo Falli muusika „Lõbusa talupojas“ on arusaadaw ja lihtne. Ta ei peista enefes melodiaid, nagu neid eht jenini harjutud on kuulma — ja mis mitte see peaasi ei olegi — aga ta on karakteristi- kalit. See on tähtis, meeldiw karakteristikalit! Kui teie „Lõbusas talupojas“ Falli lihtsat muusikat kuulete, sealjuures filmad kinni pigistate, siis saate tingimata tumbufe, nagu wiibifite kusagil Sakja külatänawas ja tingimata mägestitus, sest siin ja seal kuulub muusikas tuntu „jobeldamine“. Selles lihtjas muusikas on talupoja kurbtus ja rõõm põimi- tud. Näitufes „Rehma Viiju“ duett wäitese Heinerlega — teie kuulete jübamlitub, lihtsad, arusaadawad noodid — seal- jama „talupoja maris“. — Jah — ja see on ka sõna tõfises mõttes „talupoja maris“. Ja juba kottufead on humoristi- kaline — klarnetti imitafionid refrainis. Peale selle peab filmas pidama, et Leo Fall moodne praegufe aja operetide- komponist on, kes oma muusikat uuemate nõuete järele kir- jutab. Muudu ei oleks Leo Falli mitte kuulsus — ia teegi

„R. W.“ ei suuda teha mitte õhe fulekriipsuga nulliks teha! Ja et see muusika kulunud — ei wõi jutugi olla. Sest „Lõbus talupoeg“ on üks neudest wähestest operetidest, mis harifkku opereti traditioonidest kõrwale talub. Ja rahwa railapsets on ia jellepärast saanud, et see lihtne karakteristi- kalit muusika meie pealtwaatajatele arusaadaw on — tema libretto on jällegi kohane meie oludele — ja et ta mitte Jumal teab misjuguifid dramafikalist nõudeid ei täida, seba ei ole sugugi tarwis, ei tohigi olla, sest operet jäägu operetiks — draama draamats! Ja iga toodet ifisifult peab ka selle- kohaje mõõdupuuga arwustama. . . .

„Praktikasse läinud . . .“

Toimetusele saadetud raamatud.

August Debeli riigipäewakõne 26. webruaril 1907. Karl Kautsky. Naisterahwaste walimisõdigus. Klaara Jettini Naisterahwas ja tema majandus- line seisuford.

Carl Swaini Nadama ja Gewa päewaraamatud. „Mõtte“ kirjastus. Hind 30 kop.

Arwid Järnefelt! Maacma lapsed. „Mõtte“ kir- jastus. Hind 30 kop.

Prof. Dr. Fr. Deligiõchi Kelle poeg oli Kristus? „Mõtte“ kirjastus, hind 20 kop.

H. Heraklides'e Eesti usk. „Mõtte“ kirjastus, hind 25 kop.

Robert G. Zugerfolli üksteife wastu käiwad ko- had piiblis.

Mõttes, esimene raamat, J. Lilienbachi toimetufel. „Mõtte“ kirjastus.

Tõnurif'i „Kriipsud“. „Mõtte“ kirjastus, Tallinnas.

Eesti teater „Estonias“

Reedel, 26. weebr. 2. korda:

„Seitse kilplast“

Carl Millõckeri kolmejarguline rahwaooper.

Näitejuht P. Pinna.

Muusikajuht A. Wirkhaus.

Hakatus kell 9 õhtul.

Laupäewal, 27. weebr. 3. korda:

„Salakaubawedajad“

Artur Dinteri esimese auhinnaga kroonitud komõdia 4 waatuses.

Näitejuht Karl Jungholz.

Hakatus punkt kell 9 õhtul.

Pühapäewal, 28. webruaril 4. korda:

„Kerjus üliõpilane“

F. Zell'i, K. Genée 3-waatusline operett 4 pil- dis. Carl Millõckeri muusika.

Näitejuht hr. P. Pinna.

Muusikajuht hr. A. Wirkhaus.

Hakatus punkt kell 8 õhtul.

Tubakas.

„Tubage üks pabeross?“

„Olge head.“

„Wabandage, millest teie paberossid on?“

„Misjugune loll küsimine. Millest siis paberossid ikkagi olla võivad — ainult tubakaft.“

„Ah, nii — teie paberossid on siis tubakaft . . . Sellepärast ongi sarnane paha hais . . .“

„Nüüd ei saa ma millestki aru.“

„Wabandage, kas teie teaduse sõber ei ole?“

„Mis siis teadus siia puutub?“

„Kas teie siis ei tea, et nüüd tubakaft ainult odavamalt sortii paberossid valmistatakse“

„Kudas!?“

„ . . . kuna paremad paberossifordid aga kaalikestest valmistatakse!“

Misjuguist kahetõnet pole küll veel olnud, aga ta tuleb wististe juba mõne aasta pärast, sest keegi Lochtini tõendab, et tubakat mitte ikki tubakataimest valmistada ei wõi, waid ka igast teisest taimest, nagu nõgese-, kobra-, kaalika-, salati-, naeri-, kartuli-, hapuoblika- jne. lehtedest. Sõegi heintest wõida tubakat valmistada. Tubakataime isearvudus on see, et temas juuremal wõi vähemal mōedul **nikotini** on, mis suitsetamisele maigu annab. Lochtiniil aga läks korda iga eelnimetatud taimlehtedes nikotini leida, kuna kaalikalihedest jeda kihwti koguni rohkemal mōedul leidub, kui paremat sortii tubakataimes. Nii siis on tubaka valmistamine tulewikus igast taimest ainult tehnikaküsimus. „Tubakas,“ hakkawad tubakaplantatorid siis küsima, kipun kaduma. Tubakawabrikantidele on Lochtini leidus, mida tähtsamad lahutusteadlased kinnitawad, wäga kahjulik. Tubakataimete valmistamine saab selle läbi aga kergendatud. Küsimine seisab ainult selles, mis suitsetajad ütlewad? Soowiwad nad kaalikaft, heinu wõi hapuoblikaft suitsetada wõi mitte?

Ossip Jakowlew.

„Lootus“

Pühapäewal, 28. weebruari 1910. a.

suurem pidu-õhtu

heategewaks otstarbeks.

Estawas on muusika, segafoorilaulud,

kaks ühewaatuslist naljamängu, seganumbriid ja t a n t s.

Hakatus kell 9 õhtul, lõpp kell 3 öösel.

S i n n a d: 75, 50, 40, 30 ja 20 kop. ihes tantsuga. Tantsupiletid 35 ja 25 kop.

Kõikjugu kunstilikud päewapildid, kui ta

piltide suurendamised

saawad üksnes minu juures odawalt ja hästi valmistatud

Kunstnikkudele ja näitlejatele teatud %.

Päewapiltimä Alex. Jurich.

„Tere tua wa' nuabri Jürka! No, kust na nief iad juapad kätte oled suanud?“

„Jah juapad on iad, nendega tõi ikka vähemast oma wiis aastat ä'ä. — Ega kujagilt mujalt nii iad krunami ei saa, kui ikka“

Gallinnast

Bernsteini

juurest, wuata sialt

Suurelt Karja uul. nr. 20.

Sialt suad kamassipialseid, wiesnapa starseid, wuorsuid kroon- ehk schewronahast ja juapariiet.“ K'ä aga adreßi unista

Suurel Karja uul. nr. 20

Bernstein.

I Hambakliinik

Wiru uul. nr. 7, Nikolai majas.

Wastuwõtmine kogu päewa otja.

Kunstliste hammaste laboratorium.

Sinnad kindlad.

Petseri Postimees

Petseri eestlaste (setude) hariduse-, majanduse-, põllutöö- ja poliitikaajakiri ilmub 2 korda korralikult kuus, 1. ja 15. f. p.

Tellimiste vastuvõtmine 1910. a. peale kestab edasi.

Tellimiste hind: Postiga aastas 1 r. 50 f., poolaastas 80 kop. Postita aastas 1 r., poolaastas 60 kop. Kuulutuste noupareille-rida 5 kop.

Abrejs:

„Petseri Postimees“ Tartus.

Setud on sidadeestlased, kuid neil puuduvad oma-teelsed haridusehallikad täieste. „Petseri Postimees“ on nende ainuke oma-teelne wainu walguis-taja. Tohime siis loota, et eestlased oma „wähemate wendade“ haridust „Petseri Postimehe“ tellimisega toetawad. Setude enesie jõud oma ajakirja ülespidamiseks ei jaks, kes nende edenemise heaks midagi teha jõuab — aidaku kaasa!

Proowinumbrid 5 kop. tükk, saadetakse 7-kop. pifalise margi eest koju kätte.

„Kaja“ Piiriäärne wabalt töötaw ajalcht, ilmub Narwas, kaks korda nädalas. V aastakäik.

„Kaja“ on kõige lahedama programmiga, kaks korda nädalas ilmuv ajaleht.

Tema toob lugejatele silmiselgitawaid töörasekustest wäljaraiutud tõsiseid juhtkirju; põnewaid wäljamaa uudiseid; kodumaa kirjeldusi; kohaseid juhtumisi; peegeldab kõige elawamates ja tõelisemates wärwides jne.

„Kaja“ wäljakäik on kindel.

Tema on oma proowiaastad hiilgawalt läbi elanud. Rahwas on tema tööst ja püüetest lugu pidanud ja wõimalikuks teinud lehte kindlaste edasi wälja anda.

„Kaja“ on omale ise trükikoja asutanud.

Tema on sellega niiwõrt edasi astunud, et leht nüüd oma sõnumete wärskuse ja korraliku ilmumise poolest teistest Eesti ajalehtedest ette käib.

„Kaja“ annab peale suurepoognalise politikalehe iga numbriga kirjanduslise ja teaduslise lisalehe, kuus 1 kord „Luuletuste kogu“ ja pilke-naljalisa „Siil“ ilma hinnata kaasa.

Peale selle aasta algul „Rahwa kalendri“ ja wärwitrukis „seinakalendri“

„Kaja“ saab algawal aastal üpris põnewad romanid ja jutustused ilmutama, nagu: „Punane Maske“, „Maha orjus!“, „Hommikumaa Wereroosid“, „Kuradi küsis“ jne. ja lugupeetud kirjaniku H. C. Pitsahli ajalooline roman Narwa elust.

Peale nende palju lähemaid ja pikemaid wärskaid wäljamaa tooteid.

„Kaja“ maksab — waatamata selle peale, et kõik 2 korda nädalas ilmuvad ajalehed oma tellimise hinda suurendanud on — ikka nagu ennegi:

Postiga 3 rbl. — kop. Postita 2 rbl. 50 k. aastas.

„ I „ 60 „ „ I „ 25 „ poolaas.

„ — „ 85 „ „ — „ 65 „ weer. a.

Kirjade ja tellimiste adress: r. Нарва, „Kaja“.

Kõige austusega „Kaja“ toimetus.

„Põllutöölehe“ tellimine 1910. a. peale kestab edasi!

Cesti põllumeestefeltside ja ühistegewusliste asutuste ühine healekandja ilmub 1910. aast. uuel alusel ja uuendatud jõul Cesti põllumeestefeltside ja ühistegewusliste asutuste ühisel wäljaandel.

Wastutawaks wäljaandjaks on Cesti Põllumeestefeltis, Tartus. Wastutaw toimetaja cand. agr. M. Sifensmidt.

Abitoimetajaks on kuulunud agr. J. Mägi, kirjatoimetusekolleegiumi tegewaks toimetajaks Dr. agr. J. Naamot.

Ühistegewuse edendamiseks ilmub kord kuus „Ühistegewuseleht“, cand. M. Sanko toimetusel. „Põllutöölehe“ tellijad saawad „Ühistegewuselehe“ hinnata kaasa.

„Põllutöölehe“ lisadena ilmuvad weel:

„Käsitööleht“ kuuluti naisterahwa käsitöö ja kunst-käsitöö edendamiseks. Tegew toimetaja pr. G. Saral.

„Aiatööleht“ kuuluti aiatöö ja mesilastepidamise edendamiseks. Tegew toimetaja hr. M. Reinik.

Tellimise hind:

„Põllutööleht“ ühes „Ühistegewuselehega“	12 kuub postiga	3 rbl. — kop.	12 kuub postita	2 rbl. 50 kop.
„Põllutööleht“ ühes „Käsitöölehega“	6 „ „	1 „ 60	6 „ „	1 „ 30
„Põllutööleht“ ühes „Aiatöölehega“	12 „ „	4 „ —	12 „ „	3 „ 50
„Põllutööleht“ ühes „Käsi- ja Aiatöölehega“	6 „ „	2 „ 10	6 „ „	1 „ 80
„Põllutööleht“ ühes „Käsi- ja Aiatöölehega“	12 „ „	3 „ 50	12 „ „	3 „ —
„Käsitööleht“ ühinda	6 „ „	1 „ 90	6 „ „	1 „ 60
„Aiatööleht“ ühinda	6 „ „	4 „ 50	6 „ „	4 „ —
„Käsitööleht“ ühinda	6 „ „	2 „ 40	6 „ „	2 „ 10
„Aiatööleht“ ühinda	12 „ „	1 „ 50	12 „ „	1 „ 20
„Käsitööleht“ ühinda	6 „ „	— „ 80	6 „ „	— „ 65
„Aiatööleht“ ühinda	12 „ „	1 „ 30	12 „ „	1 „ —
„Ühistegewuseleht“	6 „ „	— „ 70	6 „ „	— „ 60
„Ühistegewuseleht“	12 „ „	— „ 75	12 „ „	— „ 50

Tellimisi wõetakse vastu ainult terve aasta peale 1. jaanuarist alates ja poolaasta peale 1. jaan. ja 1. juulist alates.

1907., 1908. ja 1909. aastakäigud on kõik terwelt jaada: hind linajate riietes 2 rbl. 50 kop., heftitult 2 rbl., saamiselukulubeks aastakäigu pealt 50 kop.

Kuulutuste petitrida 5 kop., esim. taanek. 20 f., terve lehes. 12 rbl., 1/2 lehekülge 7 rbl. Kordumate kuulutuste pealt hinnaalandust.

Tellimisi wõetakse vastu põllumeestefeltis ja ühisel, raamatukaupluses ja muud ajalehete tellimiste vastuvõtjaid.

Abrejs kirjadele, rahasaadetustele ja telegrammidele: „Põllutööleht“ Tartus (r. Юрьевъ, Лифл.).

„Põllutöölehe“ talitus.

„Pealinna Teataja“

tellimine 1910. aastaks

kestab edasi.

„Pealinna Teataja“ ilmumine on kõigiti kindlustatud. Rasketes oludes wiibib praegu kõit edumeelne ajakirjandus, aga isikranis saab neid raskusi see leht tunda, mis wäljaspool kodumaad ilmub. Kuid isõ, mida kindlal alusel, kindla sihi järele tehtakse, et wõi mitte ilma wilja kandmata jääda, ja selles mõttes astub „Pealinna Teataja“, kui Eesti asunikute ja pealinna eestlaste healekandja, edumeelses sihis töötades julgelt kõigile raskustele vastu ja tal on kõige paremad lootused tulewiku kohta.

„Pealinna Teataja“ püüab neid põhjusjooni ära tähendada, mida meie asunduste waimlise ja ainelise edu rajamiseks tarwis on filmas pidada. Eesti asundused kaowad ja langewad allapoole, kui nad mitte kindlaid abutusi enestele luua ei juuda. Asutuste loomine on wälises Gestis jõudjalt edenemas, selleks tahab pealinna Eesti asundused laialises Wene riigis peawad wiimaks omale tekkõha looma, mis neid kodumaa kultuuraga kindlast ühenduses hoiaks, see on esimene eesmärk, mille selgitamise ja õhutamise pealinna Eesti leht oma ülesandeks on wõtnud.

„Pealinna Teataja“ wõtab kodumaa jeltõnna piirete ja awaliku elu woolude tähtsamad sündmused oma arwustamise alla, kus ta alati otsekohe ja warjamata oma seisukohta awalab, sest ainult sel kombel arwab toimetus wõimalikult lehe alalistele lugejatele kindlat ülewaabet jooksuwa elusti pakkuda ja neie wõimalikult teha awalikku elu kindlalt seisukohalt waadelda. Sellepärast paneb toimetus peatõhtu just oma juhtkirjade rohtufe ja siisu peale.

„Pealinna Teataja“, kui pealinna leht, jaab palju kergema waewaga, kui kaugemal ilmuwad lehed, kõitsugu teateid riigiwolikogu ette jõuab, ei jää lehe poost tõihele paenmata ja selgitamata. Tulewikus wõib toimetus sel sihil palju rohtem ära teha kui senini, sest ta on selleks jammusid astunud, et neis küsimustes, mis meie kodumaad puudutawad, riigiwolikogu ja walitsuse kawatused juba aegjalt ja täielikult toimetusele teada oleksiwad. Selles asjas ei jõua ükski teine Eesti leht metega wõistelda.

„Pealinna Teataja“ peab oma rahwa paremaks tulewiku pandiks kõige laiemat omawalitsust, eluwõimulist ühis-tegewust ja teostat iseteadwust.

„Pealinna Teataja“, kui asunduses ilmuw leht, ei ole ühegi erakonna ega kindla rahwaklassi healekandja, eht ta püüdes edufandwate ühiselu awalduste hulka arwab. Ühisugustes wõitlustes jääb aga kodumaalt eemal ilmuw Eesti healekandja erapooletuks, sest et ta oma peatõppõllu just seal on walinud, kus erakonnad jõudude killustuse pärast ei wõi tãrgata ja edulat tegewust awaldada. Munitud ei juuda weel erakondliku wõitlusi oma slabele wõtta, sest et nad weel sellest ajakãrgust ei ole wãlja peajenud, kus nad kõiki jõubusi koondabes selle eest on suunitud wõitlema, et nende ijeolemine ja kodumaalt kaafatoobud kultuurajãrg wõõrastes oludes ära ei kaõts.

„Pealinna Teataja“ peab rahwuslikku ühisummet kultura teguriks; riigi korralduses on leht rahwemeelse konstitutsioni poolehoidja ning rahwaste isemãruse kaitseja.

„Pealinna Teataja“ kaastõolisteks on suur hulk meie tuttawaid kirjanikke ja seltskonnategelasi.

„Pealinna Teataja“ kaasandeks tulewal aastal on 50 kop. lisamãrsu eest

Seadus ja Kohus,

mis cand. jur. M. Bung'a toimetusel 12 poogna suuruses aasta jooksul ilmub.

Kõesolewal aastal jõuawad riigi seadusandlistest kogudest paljud tähtsad seadused läbi. „Seadus ja Kohus“ tahab selle eest hoolitseda, et nad meie rahwale kãttejaadawad oleksiwad. Ka siin on katjel, meie õiguskaadlik ja seaduslik kirjawara ritaõstada, suurte takistustega wõibelda, kuid aegamõõda asjab paranewad. Igatahes tahab esimeie õiguskaadlike eritirja toimetus selle eest hoolitseda, et lehe kaastõolistie kogu kaõwaks ja siju tãieneneks ja laieneneks.

75 kop. lisamãrsu eest saawad meie lehe lugejad

„Eestimaa Talurahwaseaduse“

cand. jur. A. Pãts'i tõlkes.

See raamat mãrsab raamatukauplustest õstes 1 rbl. 75 kop., nii on meie lugejatel wõimalik jeda raamatut terve rubla odawamalt omandada.

„Pealinna Teataja“ tellimise hind on:

12 kuu peale — 4 rbl. — kop.	2 kuu peale — rbl. 70 kop.
6 „ „ — 2 „ 10 „	1 „ „ — 35 „
3 „ „ — 1 „ 05 „	Wãljamaale 6 rubla aastãd.

Lutwustamiseks jaadetakse proowinumbrid. Lehetellimisi palutakse wõimalikult aegjaste ära jaata, et leht waõet pida-damata wõiks edasi kãia.

„Pealinna Teataja“ toimetuse ja talituse,

C.-Петербургъ, Офицерская ул. № 5.

Soowitan suurest tagawarast odawate hindadega igasuguseid kirjutus- ja joonistus-tarwitusi ning abinõusid. Mõisamuti on ka igasuguseid kunstitarwitusi saadawal.

A. Klaff

Tallinnas, Harju uul. nr. 20.

Kõnetraat nr. 218.

Kõige juurem väljavalik eestikeelsetest näitemängudest on

H. Leoke'sel Wiljandis!!!

H. Leoke'se kirjastusel on üle 70 ihejuguist näitemänguraamatut trükiti ilmunud ja ühes ülena trükiwalitjuse lubaga mängimiseks saada. Peale selle on minult veel trükiti teiste kirjastajate kullul ilmunud näitemänguraamatud kohe peale ilmumist saada. — Seltsidele, kooliõpetajatele ja näitemängude ning pidude toimepanijatele jaadetakse kõige täielikum eestikeelsete näitemängude (lastele ja täiealilistele) ja uemate paremaafüüliste raamatute nimefiri (72 leh.) hinnata kätte.

Tähelepanemiseks: Igale H. Leoke'se kirjastusel ilmunud näitemängule antakse ühes etendamisjuhla maksuga mängimiseks tarwilik arv trükitud raamatuid hinnata kaasa.

Tarwilikud käsiraamatud näitlejatele:

Kudas wõib näitemängijaks saada. Hind 10 kop.
Zuhatus näitlejatele ja näitemängude toimepanijatele.
Hind 25 kop.

Martide wastu jaadetakse nimetatud raamatud soowijatele ilma postikuluta kätte.

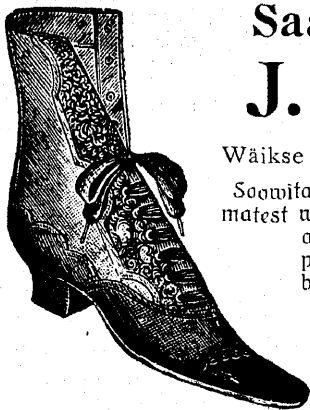
Tellim. abr.: Фелинъ, H. Leoke, raamatukauplus.

A. Rosenberg'i . . . raamatukauplus . . .

TALLINNAS, Wäksel Tartu maant. nr. 1.

soowitab paremat Eesti kirjandust, päwapildi-, postkaardi- ja mälestusesalmidealbumisid, kirjutusmaterjali, koolitarwitusi ja kõiksugu muud paberikaupa. ■ Suur õliwäripiltide ja postkaartide väljawalik. ■ Hinnad wõimalikult odawad.

Hülksid „Georgi“
ainult esimeses headuses igal pool müügil.

Saapakauplus J. Kask,

Wäikse Karja ja Sauna uul. nurgal.

Soowitab suures väljawalikus parematest wabrikutest uueste saadud ja oma töötoas walmistatud saapaid ja kingasid. St. Peterburi gummi kalossisid, head saapamääret, saapapaelsid, maniskaid, kraelsid, kaelasidemeid, traksisid, sokkisid, sukkasid, wilfpaapaid ja toakingasid jne.

Hinnad kõige odawamad. Kauba keaduse eest täielik wastutus.

Suures väljawalikus

Iouendist meesterahwa kraed, maniskid ja manshetid, flipsud, traksid, kindad ja sokid, soowitab mõisliku hinnaga.

Robert Gams,
Wieru uulitsal nr. 13.

Wastu päewa olewad, kuiwad soojad

mööbleeritud toad

on välja üürida,

ka wõib täielikku kosti jaada. Küsida s. l. talitusest.

Rohu- ja wärwikauplus K. Sosaar

Tallinnas, ringkonna kohtu wastas.

Kõnetraat nr. 462.

Kutake ostmisega!

Berlini magasinis,

S. Karja uul. nr. 15,

naiste- ja meeste-
rahwaste
sügise- ja talweriiete väljamüük
igajuguste parajate hindadega.

Pulga järelejäänud sügise- ja talweriiete ning ruumi punduse parast oma uueste walmistatud suweriie tarwis olen, oma äri 5-aastase kestwuse järel, otjustanud küt naiste- ja meesterahwaste sügise- ja talwepaitud, niisama ka plüsch ja riidejakid, wiimase moe järele, paljud sisseostuhinnaga, ära müüa, selleparast soowitan igaüks, rikkale wõi waelele, jeda juhtumist kasulitult tarwitada, sest igaüks wõib hulga raha tokku hoida.

Iga austatud osijat palun uskuda, et minu väljamüügi ainus tõelik siht on oma labu uuendada.

Kõige austisega

A. Taub,

Bihlaka raamatukaupluse wastas. **Berlini magasin,**
Suurel Karja uul. nr. 15.

Põlun tähelepanemist äri adressi: Suurel Karja uul. nr. 15.

Kõikidele ja auraha peale juhtida.

o o o o o Jakob Liiv'i kirjatööd o o o o o

Ilanne,

Caulud ja lugulaulud
on ilmunud.

Raamat on selles kaustas ja niisuguse paberiga, nagu esimene anne, 300 lhk. Hind lihtkõites 150 k. ilukõites 2 rubla.

Pealadu G. Pihlaka juures, Tallinnas.

Ostau ja müüin kõiõjugu prungitüd maja- kraami ja mõõksid ja kõiõjugu teisi asju ja kraami, kõige wähemast tunit kõige kallimani. Kõllet midagi müüa on, palun teatada **Wäksel Tartu maant. nr. 6,** prungitüd asjabe poes.

J. Sommer.

„Eesti Kirjanduse“

peale 1910. a. kestab edasi.

Kuukirja ilmub Eesti Kirjanduseltsi kulu korraldust iga kuu üks kord, vähemalt 500 lhf. aastas, ja toob hinnata kaasanena E. Kirjanduseltsi protokollid. Kuukirjas ilmuvad sõnlemisi täielisemad kirjatööd, mis Seltsi tööpõllu üffitute harudega — kirjandus, teadus, kunst, rahvateadus ja kodumaa ja selle minewikutund maõppimine — ja nende töövõluga ülewaatlikult tutvustawad ehk uusi wagusid püüawad ajada. Lühemad arwustused fatsuwad hiljuti ilmunud raamatud läbi ja mõõdawad õiglaseft nende hindu. Sõnumed seltsi tegevuseft ja „Toimetustest“, koosolekute kirjeldused, keele-, kooli-, kirjanduse- ja ajaloo-toimekonna aruanded, uute liikmete nimed, surmaga lahkunud liikmetele järelehüüded, kassaülewaated j.n.e. hoiawad seltsi ja liikmeid alalises waimlises ühenduses ja õfaduses. Uute raamatute nimetiri toob kirjanduse sõpradele kõige wärskemaid teateid uueste ilmunud raamatust, kuulufused on kirjastajatele soovitatawks abinõuks, et wiibimata oma wäljaannete peale tähelepanemist juhtida.

1908. ja 1909. a. awaldatiwad „Eesti Kirjanduses“ muu seas järgmised ifitud järgmistest ainetest üle kirjatööft: 1) Keelteadus: Dr. H. Ojansuu, mag. L. Kettunen, K. Veetberg, J. Fögewer, J. Tiit, H. Põld, J. Tammemägi, A. Kull, K. Preisberg, P. Pitka = Ansomardi. 2) Kirjanduse ajalugu: J. Fögewer, H. Prants, J. Bergmann, M. Kampmann, A. Jürgenstein, A. Liiis, J. Sarw. 3) Arhologia: A. Jürgenstein. 4) Folklore: M. J. Eifen, Dr. J. Luiga, Fr. Michelson. 5) Ajalugu ja kultura ajalugu: W. Reiman, J. Fögewer, M. Lipp, Dr. Kallas. 6) Arwustused: a) ilukirjanduse kohta: A. Kizberg, J. Lawif, M. Luts, J. Fögewer, Aino Kallas, M. Kampmann, K. Menning, B. Linde, Dr. J. Luiga, E. Enno, Fr. Michelson, b) ajaloo kohta: A. Linde, W. Reiman, J. Fögewer, D. Kallas, c) majanduseteaduse kohta: M. Oks, A. Põllusaar, J. Tammemägi, J. Sarw, J. Bergmann, M. Kampmann, H. Põld, A. Jung, A. Kleimann, H. Walf, g) arstiteaduse kohta: Dr. H. Koppel, K. Saral, h) looduseteaduse kohta: J. Sarw, Dr. A. Liiis, K. K. Michelson, i) usuteaduse kohta: A. Kallas, J. Kuff, W. Reiman, j) kunsti kohta: K. Kaud jne., jne.

Tulewasele 1910. aasta aastakäigule on kaastööd lubanud ja õfalt juba toimetuse kätte saanud: Ansomardi, J. Bergmann, M. J. Eifen, E. Enno,

A. Hanko, J. Fögewer, A. Jürgenstein, Aino Kallas, D. Kallas, M. Kampmann, A. Kizberg, H. Koppel, J. Kõpp, J. Kuff, K. Veetberg, B. Linde, J. Luiga, K. Menning, M. Oks, A. Põld, P. Põld, Fr. Kaud, W. Reiman, A. Kull, J. Sarw, J. Tammemägi, A. Thomson ja teised.

Peale selle on E. K. E. ajaloo-toimekond toimetusele hulga wanemaid ülestähendusi ja mälestusi awaldamiseks saanud, nõndajama tuttawate meeste kirju. Meie nimetame siin: 1864. aasta Eesti saatkonna juhtumised, Meeruti kooli ajalugu, E. M. Jakobsoni ja Koivula kirjawahetus, professor J. Kõhleri kirjad, Dr. Schulz-Vertrami kiri aastast 1870 Eesti tšensurioludeft ja poliitikaseisukorrast, J. Hurti kirjad ja muud.

„Kirjanduslist ülewaadet“ täiendatakse uuel aastal sellega, et peale eestikeelse kirjanduse ka wõõrakeelseid Eesti rahwa kohta käiwaid kirjatööftid tähele pandakse. Algust tehakse juba esimeses numbris, kus „Kolm tähtsat ajaloohallikat weneestamisepäewil“ harutusele tulewad: M. M. Manasseini rewideerimiseaktid, E. W. Schahowskoi arhivi dokumendid ja A. J. Koni mälestused.

Kuukirja „Eesti Kirjanduse“ tellimise hind on:

Postiga 3 rubl., talituseasemikudelt Tartust ise ära wiies 2 rubl. 50 kop., nii Eesti Kirjanduseltsi liikmetel, kui ka wõõrastel.

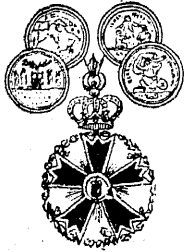
Üffit nummer 25 kop. Adressi muutmise 10 kop.

Wõlgu tellimised jääwad tähele panemata.

Üffituid numbrid müüwad ja wõtawad tellimisi wastu järgmised talituseasemikud: **Tallinnas**, A. Buschi raamatukaupl.; **Pärnus** J. Karu ja A. Küngi raamatukaupl.; **Wiljandis** H. Leofse raamatukaupl.; **Tartus** „Postimehe“, K. Sõöt'i ja K. A. Kaag'i raamatukaupl.

Tellimise aadress: Kuukirja „Eesti Kirjanduse“ toimeetus, Tartus. (Wene keeli: Въ редакцію журнала „Eesti Kirjandus“, въ гор. Юрьевъ, Лифл. губ.).

„Eesti Kirjanduse“ toimeetus.

Francken'i
eht
sulatataw Hollandi
Kakao.

Merwiisid finnitaw ja kosutaw!

Francken'i piimashokoladid

toorelt süüta. Kõige kõrgem toitwus.

Kakaowabrikud

„Mexiko“, Koog ad. Baan, Hollandis.

Waselin seep „Müller“

saada igast paremast rohukauplusest.

Zähtjas

lasteemadele!

Lapfi ja haigusest toibujaid toidate teie kõige paremine ja kindla tagajärjega — kõige tähtsama toiduollusega lapsejähuga

„Roggen“

Kõigis aptekides ja rohukauplustes saada.

Estimaa kooliõpetajate wastastikku abiandmise seltsi

õpeabinõude- ja raamatutaladus

Tallinnas, Nuune uulitsal nr. 3, on saada kõisjugu

õpeabinõud:

Glöbuseid 3 rbl., 5 rbl., 6 rbl. ja 11 rbl. 50 kop. täht.

Seinakaardid ja pildid näitliku õppimise jaoks.

Siikfaktise õpeabinõud.

Katseabinõud teemia algusõpetuseks.

Maamõõtmiseriistad jne., jne.

Kooliraamatud

ja muud

koolitarbeasjad.

Seftid 2 r. 30 t. — 2. 80 t. jada.

Pliiatsid 12—36 kop. tosin.

Sulewarred 15—36 t. tosin.

Suled 40—80 kop. karp jne., jne.

Kantselei-

tarwitused.

Mitmet jorti paberit, kirjaümbritud, kirjalatti, mitmesuguseid blankettisid, arweraamatuid, postpaberit jne., jne.

Koolimööblid.

Koolipingid kahe inimese jaoks, hind 6 rublast peale.

Koolitahwisid 4 rublast peale.

Pulbid 12 rublast peale jne., jne.

„Aeg“

ihised on, anname „Aegale“ tulewal aastal weel uue tähtsa teadaande ligi, nimelt „Majapidaja“, liikta kirjatöösid majapidamisest, põlluharimisest, tarjataswatamisest, aiatööst jne. jne. toob.

Sellega jaawab „Aja“ tellijad 1910 aastal:

- 1) 152 numbrit pealehte.
- 2) 152 numbrit jutulisi.
- 3) 52 wihku rahwalik-teaduslikku raamatukogu „Paribus ja teadus“.
- 4) 52 numbrit piltidega ilustatud „Peretonna-lehte“.
- 5) 24 numbrit „Majapidajat“.
- 6) 2 kalendrit: seinakalendri ja adreskalendri.

„Aja“ tellimise hind 1910. aastal:

Postiga:

Postita:

1 aasta 4 r. 50 t.	3 r. 50 t.	1 aasta 4 r. — t.	3 r. — t.
6 kuud 2 „ 40 „	1 „ 90 „	6 kuud 2 „ 15 „	1 „ 65 „
3 kuud 1 „ 25 „	1 „ — „	3 kuud 1 „ 10 „	— „ 85 „

Wäljamaale aastas: „Koduga“ 7 rubla 50 kop., „Aeg“ ühinda 6 rubla.

Tellimise adrejs: Tallinnas, „Aja“ toimetusele. Wene keeles: гop. Ревель, въ контору газеты „Аегъ“.

Tellimiste ja kuulutuste wastuwõtmine lehe kontoris Tallinnas, Suurel turul, raevoja ees.

„Koit“

mis 2 korda nädalas ilmub ja aasta jooksul oma tellijatele annab:

- 1) 102 numbrit pealehte.
- 2) 102 numbrit jutulisi.
- 3) 52 wihku rahwalik-teaduslikku raamatukogu „Paribus ja teadus“.
- 4) 52 numbrit piltidega ilustatud „Peretonna-lehte“.
- 5) 25 numbrit „Majapidajat“.
- 6) 2 kalendrit: seinakalendri ja adreskalendri.

„Koidu“ tellimisehind 1910. a. on:

Postiga:

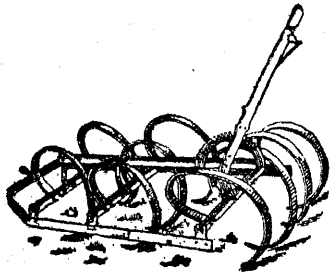
Postita:

1 aasta 4 r. — t.	3 r. — t.	1 aasta 3 r. 50 t.	2 r. 50 t.
6 kuud 2 „ 10 „	1 „ 60 „	6 kuud 1 „ 75 „	1 „ 25 „
3 kuud 1 „ 10 „	— „ 85 „	3 kuud — „ 90 „	— „ 65 „

Wäljamaale aastas: „Koduga“ 6.50 kop., „Koit“ ühisi 5.00 kop.
6 kuu peale: „Koduga“ 3.35 „ „Koit“ ühisi 2.60 „

Tellimise adr.: Tallinnas, „Koidu“ toimetusele. Wene keeles: гop. Ревель, въ контору газеты „Койтъ“.

Tellimiste ja kuulutuste wastuwõtmine lehe kontoris Tallinnas, Suurel turul, raevoja ees.

W. Schneider

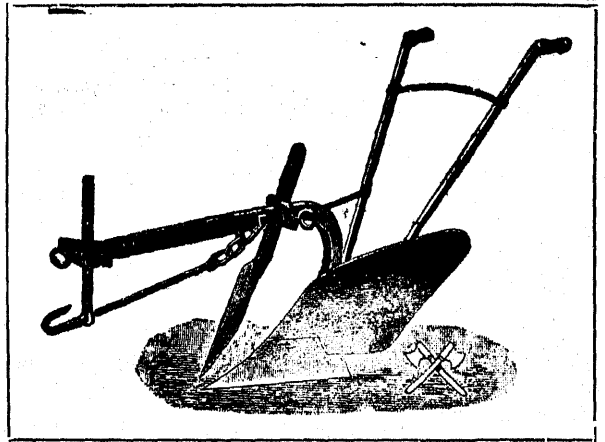
Põllutööriistade

ja masinate ning ehitusmaterjalide ladu ja kontor Tallinnas,
 Uue tuue promenaadi ääres nr. 19.

Soovitab oma ladust:

Künni- ja	wõimasinaid,
seemendamisefabku,	wõipresijid,
wedruäkkeid Amerika ja	wõipäberit,
Rootsi wabrikuteft,	wõifoola,
põllu- ja heinamaaäkkeid,	härjapeaseemet,
külwimasinaid,	timuifseemet
koorelabutajaid „Rex“,	jne.

Tellimised saawad ruttu ja korralikult täidetud.
 Hinnakirjad hinnata iga küsimise peale.

„Chantecler“,

tõige wiimane uudis daamedele. — Noustine kana-lukendaibend
 leibis Pariisi daamede kibarates suurt wastutaja. Moodsid
 wiimane sõna on

„Chantecler“

Kibar, mis kõrwaliste ilustusteta näitelawale võib ilmuda,
 et lukendaibendis kaaja mängida, on ühelasid ka kanaofades
 jilmis.

Weel mõni samm edasi ja ongi aeg, kus naisterahwad
 kanade, kullede, fasantanade jne. julgesid, wiimati terwet
 kanapeuuri peas hakkawad kandma, ja siis järgneb, et Nousti-
 tine näidenidist terweid sceneftid, paremate näitlejate kaastege-
 wusel naisterahwaste kibarailustustena näha võib. — Si ole
 ju saanane tõbu kuigi tallis. Võunats kanapraad — ja sulle
 „Chantecleri“ jaoks ongi walmis.

A. I. Luup,

Tallinnas,

== Suurel Karja uulitsal nr. 7-9. ==

Linase ja puuwillariide ladu.

Alati rikkalik tagawara.

Hinnad wõimalikult parajad.

Kõnetraat nr. 346.

Ninult Pika ja Waimu uul. nurga peal
 olewast nr. 43/2

C. L. Kymmeli

õlleladust, mille pidaja hr. C. Hanson on, saab head

Saazer- | Brän
 Spaeter-

Berliner Weisbier	Münchener
Simonadi	Pilsener
Selterfi	Märken
Kwasfi ja	Laager-
Mödu	Bairisch

Saada igast restoraniist Tallinnas. Tellimisi
 wõtawad kõik wiinakauplused wastu.

Pika ja Waimu uul. nurgal nr. 43/2.

Kõnetraat 346.

C. Hanson.

Wäiksel Karja uulitsal
nr. 1,

Tallinnas

Rõnetraat nr. 98.

Kuldaurahaga kroonitud
1908. aastal.

„Rewalia õllewabrik“

Soowitab head
maitsewat õlut nii
kui:

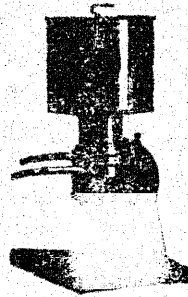
Pilsener,
Märzenbier,
Münchener,
Estonia-Bräu,
Wiener-Lager

niifama oma
Limonadi- ja seltersi-wabrikust

Apfel-Quell limonadid ja kõike seltsi
mineralweed.

Töötamise pikkus on ainus tunnistus
masinade kesiwuse üle.

Teada on, et

„Alfa-Laval“

koorelahutajad

10, 15 ja rohkem aastald
töötawad.

„Alfa-Laval“ koorelahutajate, piimatalituse-
sinade ja -riistade hinnakirjad ja broschü-
raad saadab soowijatele igal ajal maksuta kätte.

Kaubamaja „Alfa-Nobel“

Peterburis, Omskis, Warssawis ja Odessas.

Uhe Schweitzi uuritwabrik

ärakõpetamise tõttu ei ole mul korra sealt suuremat jagu uurisid üles osta ja sellepärast on mul võimalik kõiki neid uurisid alla wabriku hindadega wälja müüa. Nõid uurisid ja kellad saavad enne wäljandamist oma töökoas läbi waadatud ja kõik õieti wälja proovitud. Wastutus iga uuri ja kella eest nelja aasta peale. Kes ei usu, tulgu ise waatama, ja kellel see kaugel elamise pärast võimalata on neid wõimad julgeste posti kaudu misbahi prooviks tellida, sest

„oma filmi on tunnistus“

Niifama on labus alati kull- () ja hõbe- (84 pr)
sju sanda:

Циркович

uurideladu Tallinnas

Abrejs liht- ja rahakirjade jaoks: И. Цирковичъ, Ганниная ул. № 24, гор. Ревель.

Межевой инжениер

Принимаетъ землеустроительныя работы; землемѣрныя, таксаціонныя, тѣсноустроительныя, меліоратіонныя, введене образцовыхъ хозяйствъ, изготовленіе плановъ и исполненіе разныхъ чертежныхъ работъ.

Пріемъ отъ 8—10 утра Вазны. Бульваръ № 15 и отъ 3—5 пополу. Спелернская № 1.

Maamõõtja insener

Õstab oma peale maade kõrvalduse töös, nagu: maamõõrdmine, hindamine, korraldamine, eeskujulikkude koostamine, soode kaitvatamine, laaride ehitamine, ajakohaste taluhoonete ehitamine, plaanid jms. Aruand asjatundlikka talurahva õigis maade kõrvaldamise asjus. Kõike teie mõtetate tähtsuga jaomistuse töös mahutustada.

Õhnetunnid teie 8—10 hommikul Teoni Promenadil nr. 13. Kõik teie mõtetad ja peale lõunat teie 3—5 Wazny uul. nr. 1.

Ingen. Landmesser

Übernimmt Arbeiten, wie z. B.: Wirtschaftseinrichtung, Vermessungen, Bonitierungen, Forsteinrichtungen, Meliorationen, Einführung von Musterwirtschaften, Anfertigung von Plänen und Ausführung verschiedener Zeichenarbeiten.

Empfang von 8—10 Uhr vormittags Dom-Promenade No. 13 u. 3—5 Uhr nachmittags Sösterenstrasse No. 1.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR